

АНАЛИЗА НА ТРОШОЦИ И ПРИДОБИВКИ

за воспоставување единствено тело за
интегрирано управување со системот за
бесплатна правна помош во Северна Македонија

Кофинансиран од
Европската Унија

ЕВРОПСКА УНИЈА

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Кофинансиран и
имплементиран од
Советот на Европа

**АНАЛИЗА НА
ТРОШОЦИ И ПРИДОБИВКИ**
за воспоставување единствено тело за
интегрирано управување со системот за
бесплатна правна помош во Северна Македонија

д-р Виктор Захарија
м-р Бојана Неткова
м-р Елена Георгиевска

2026 година

Совет на Европа

Оваа публикација е изработена со финансиска поддршка на Европската унија и на Советот на Европа. Нејзината содржина е единствена одговорност на авторите. Изразите ставови во никој случај не може да се сметаат дека го одразуваат официјалното мислење на Европската Унија или на Советот на Европа.

Дозволена е репродукција на извадоци (до 500 зборови), освен за комерцијални цели сè додека интегритетот на текстот е сочуван, извадокот не се користи во контекст, не се даваат нецелосни информации или генерално не се наведува читателот во погрешен правец во однос на природата, опсегот или содржината на текстот. Секогаш мора да се наведе изворниот текст на следниов начин, „© Советот на Европа, 2026“.

Сите други барања во врска со репродукцијата/ преводот на целиот или делови од документот, треба да се достават до Одделот за публикации и визуелен идентитет, Совет на Европа (F-67075 Strasbourg Cedex или publishing@coe.int).

Целата друга кореспонденција во врска со оваа публикација треба да се упати на Одделот за програми за соработка, Avenue de l'Europe F-67075 Strasbourg Cedex, France, Tel. +33 (0)3 88 41 20 00

Електронска пошта:
Horizontal.Facility@coe.int.

© Совет на Европа, 2026. Сите права се задржани. Правата на користење ги има Европската Унија под одредени услови.

Лектура: Event Group

Дизајн и печатење: Бригада Дизајн

Слика од насловната страница:
Freepik

Тираж: 100

Содржина

АКРОНИМИ	6
ПРЕЛИМИНАРНИ ЗАБЕЛЕШКИ	7
СТАТУС КВО	14
1. ГЛАВНИ ПОДАТОЦИ ЗА ФАКТИЧНАТА СОСТОЈБА:	15
1.1. Достапни податоци во системот за бесплатна правна помош	15
1.1.1. Трошоци согласно Законот за парнична постапка	15
1.1.2. Трошоци согласно Законот за бесплатна правна помош	17
1.2. Достапни податоци за правна помош во кривичните постапки	27
1.3. Достапни податоци за правна помош во постапки каде што се вклучени деца	32
1.4. Фактички „невидливи“ трошоци	34
2. КОНЦЕПТУАЛНИ ЕЛЕМЕНТИ ВО ВРСКА СО ЕДИНСТВЕНОТО ТЕЛО ЗА УПРАВУВАЊЕ СО СИСТЕМОТ ЗА БЕСПЛАТНА ПРАВНА ПОМОШ ВО СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА	41
3. ПРОЦЕНКА НА ТРОШОЦИТЕ ЗА АКТИВНОСТА НА АГЕНЦИЈАТА ЗА БЕСПЛАТНА ПРАВНА ПОМОШ	44
4. ПРИДОБИВКИ ОД СОЗДАВАЊЕТО НА АГЕНЦИЈАТА ЗА БЕСПЛАТНА ПРАВНА ПОМОШ	53
5. ПРИДОБИВКИ ОД ЕФИКАСНО УПРАВУВАНАТА ПРАВНА ПОМОШ	63
5.1. Подобрен пристап до правда	63
5.2. Ефикасност во правниот систем	63
5.3. Намалување на криминалот и поврзаните јавни трошоци	64
5.4. Социјална и економска стабилност	64
5.5. Економски придобивки	64
6. ЗАКЛУЧОЦИ ОД АНАЛИЗАТА НА ТРОШОЦИ И ПРИДОБИВКИ	66

ЛИСТА НА КРАТЕНКИ

ЗКП - Закон за кривична постапка на Република Северна Македонија, Службен весник бр. 150/2010, 100/2012, 142/2016, 193/2016, 198/2018;

ЦСР - Центар за социјална работа

ЕКЧП - Европска конвенција за човекови права и основни слободи;

ЕСЧП - Европски суд за човекови права;

ЗПП - Закон за парнична постапка, Службен весник бр. 7/2011, 124/2015

ЗБПП - Закон за бесплатна правна помош , Службен весник бр. 101/2019, 194/2024;

ЗПД - Закон за правда за децата , Службен весник бр. 148/2013, 152/2019;

МП - Министерство за правда на Република Северна Македонија;

МВР - Министерство за внатрешни работи на Република Северна Македонија;

ПО – (множина ПОа) Подрачн(о)(и) одделени(е)(ја) на Министерството за правда на Република Северна Македонија;

АТП – Анализа на трошоците и придобивките;

АБПП – Агенција за бесплатна правна помош;

БПП – Бесплатна правна помош;

ППП – Примарна правна помош;

СПП – Секундарна правна помош;

ВОВЕДНИ ЗАБЕЛЕШКИ

Извештајот за проценка на потребите и препораките во врска со обезбедувањето правна помош во кривичните постапки во Северна Македонија¹ и Извештајот за онлајн координацијата со страните за управување со недоспешноста во обезбедувањето правна помош во кривичните постапки во Северна Македонија² препорачува „да се испита изводливоста на доверување на управувањето со системот за правна помош во кривичните постапки (целиот спектар функции) на еден посебен субјект“ заедно со системот за правна помош во граѓанските постапки. Последователно, беше подготвена „Студија за изводливост во врска со воспоставувањето единствено тело за управување со системот за бесплатна правна помош во Северна Македонија“^{3,4}.

Неспорен главен заклучок од Студијата⁵ е дека создавањето тело за управување со системот за правна помош, е изводливо. Овој заклучок е „заснован на мноштвото аргументи од засегнатите страни, од кои преовладува дека системот за правна помош треба да биде ефикасен, ефективен и да одговори на потребите на луѓето на кои им е потребна“ и оттука „најпосакуваната опција ќе биде единствено унитарно тело кое ќе ја управува целата бесплатна правна помош (БПП) во Северна Македонија, што одговара на концептот на самостоен и независен државен орган, модел веќе признат со Закон во Република Северна Македонија, а управуван и надгледуван од независен управен одбор“.⁶

Агенцијата за бесплатна правна помош е обично владино или полувладино тело кое управува со услугите за правна помош, со што гарантира дека оние кои не можат да си дозволат правно застапување, сè уште можат да пристапат до правдата. Главните концептуални елементи за структурата и функциите на единствениот управувачки субјект беа презентирани во [Документот за политики](#) изработен од меѓународни и домашни консултанти на Советот на Европа во рамките на Проектот.

Во рамките на Проектот „[За консолидиран и поефикасен систем за бесплатна правна помош \(БПП\) во Северна Македонија](#)“ којшто е дел од заедничката програма на Европската Унија и на Советот на Европа, „[Horizontal Facility за Западен](#)

1 Види: <https://rm.coe.int/provision-of-legal-aid-in-criminal-proceedings-in-north-macedonia/16809fcd82>

2 Види: <https://rm.coe.int/report-from-the-workshops-with-stakeholders-eng/1680a7a50d>

3 „Студија за изводливост во врска со воспоставувањето на единствено тело за управување со системот за бесплатна правна помош во Северна Македонија“, достапно на: <https://rm.coe.int/fla-fisibility-study-nmk-12-22-eng-/1680a973d0>

4 Во понатамошниот текст, „Студијата“

5 „Студија за изводливост во врска со воспоставувањето на единствено тело за управување со системот за бесплатна правна помош во Северна Македонија“, достапно на: <https://rm.coe.int/fla-fisibility-study-nmk-12-22-eng-/1680a973d0>

6 Исто, страница 5.

Балкан и Турција“, беше побарана дополнителна проценка на односот трошоци - придобивки. Анализата на трошоците и придобивките (АТП) на Агенцијата за бесплатна правна помош вклучува проценка на финансиската и социјалната вредност на услугите што се нудат во однос на настанатите трошоци наспроти постигнатите придобивки.

Целта на анализата на трошоците и придобивките е да им се помогне на властите на Северна Македонија во донесувањето информирана одлука во нивните напори за зајакнување на капацитетот за управување со програмите за правна помош. Во исто време, треба да се потсети дека обезбедувањето правна помош не е само нето економски придобивки од системот за правна помош, туку и обврска што произлегува од меѓународните и европските стандарди.

Во ноември 2024 година, во рамките на истиот проект, беше подготвена посебна методологија за проценка на трошоците за воспоставување и работа на единственото тело за управување со системот за бесплатна правна помош, која вклучува предложени истражувачки прашања; предложени алатки/пристапи што ќе се користат (интервјуа/средби, барања за пристап до јавни информации); наведување документи што ќе се анализираат, вклучувајќи релевантни меѓународни стандарди, релевантни анализи и извештаи за темата; достапна статистика; предложен акциски план со временска рамка и одговорности за финализирање на документот за проценка на трошоците.

Во рамките на методологијата⁷, беше разгледано едно главно прашање, на кое овој документ треба да даде одговор: „дали трошоците за воспоставување и работа на единствено тело за управување со системот за бесплатна правна помош (кое ќе ја обедини правната помош во граѓанските, кривичните и управните постапки и управни спорови, како и постапките за деца) ќе бидат пониски од сегашните трошоци за работа на системите?“. При давањето на одговорот, овој документ одговара и на три конкретни потпрашања кои се во корелација со главното прашање, имено:

1. Неопходни трошоци за управување со системот за бесплатна правна помош во последните 3 до 5 години во рамките на системот за бесплатна правна помош имплементиран од Министерството за правда?

Ова вклучува:

- А) Трошоци за човечки ресурси (плати, надоместоци) (Сектор за БПП при Министерството за правда и подрачните одделенија)
- Б) Трошоци за простории (кирија, струја, вода)
- В) Трошоци за канцелариски материјали, професионален развој (обука)
- Г) Буџет за БПП (ППП и СПП) - расчленети статистички податоци:

⁷ Подготвено од Бојана НЕТКОВА, консултантка на Советот на Европа и Елена ГЕОРГИЕВСКА, консултантка на Советот на Европа.

- Платени трошоци за адвокати во граѓански предмети;
- Платени трошоци за адвокати во кривични предмети за жртви;
- Платени трошоци на адвокати во постапки пред нотар;
- Платени трошоци на адвокати во постапки пред извршител;
- Исплатени награди на нотар;
- Исплатени награди на извршител;
- Платени судски трошоци во граѓански постапки;
- Платени судски такси во управни спорови;
- Платени административни такси во управни постапки;
- Платени судски трошоци во постапки пред нотар;
- Платени трошоци на адвокати во управни постапки;
- Платени трошоци на адвокати во управни судски спорови;
- Платени трошоци и награди на вештаци.

2. Трошоци потребни за управување со системот за правна помош во кривичните постапки во последните 2-5 години?

Ова вклучува:

- Во фазата пред судовите

А) Трошоци согласно член 74 од ЗКП (последните 5 години)

А1. Број на возрасни/обвинети лица на кои им е доделен адвокат согласно член 74 од ЗКП во последните 5 години:

- трошоци за сведоци, преведувачи, толкувачи и вештаци, трошоци за визуелно и аудио снимање и транскрипција на снимките, како и трошоци за увид;
- трошоци за превоз на обвинетите;
- трошоци направени при притворањето на обвинетите, односно на лицата лишени од слобода;
- трошоци за превоз и патување на полициските службеници;
- трошоци за лекување на обвинетите додека се затворени, како и трошоци за породување;
- надомест и потребни трошоци на адвокатот на одбраната;
- неопходни трошоци на оштетениот и неговиот законски застапник, како и надомест и неопходни трошоци на неговиот адвокат.

2А. Број на возрасни/обвинети лица од точка А.1:

- кои се невработени, но имаат имот (каков имот поседуваат?): дали се во брак и дали имаат деца (колку?), дали нивниот партнер е вработен (колкава е нивната плата?);
- кои се вработени: колкава е нивната плата и дали поседуваат имот, и ако е така, каков имот поседуваат, дали се во брак и дали имаат деца (колку?), дали нивниот партнер е вработен (колкава е нивната плата?);
- кои се вработени (колкава е нивната плата?), но не поседуваат имот, дали се во брак и дали имаат деца (колку?), дали нивниот партнер е вработен (колкава е нивната плата?);

А.3. Број на деца во судир со законот на кои им е доделен адвокат согласно член 74 од Законот за кривична постапка во последните 5 години:

- трошоци за сведоци, преведувачи, толкувачи и вештаци, трошоци за визуелно и аудио снимање и транскрипција на снимките, како и трошоци за увид;
- трошоци за превоз на обвинетите;
- трошоци за притвор на обвинетите, односно на лица лишени од слобода;
- трошоци за превоз и патување на полициските службеници;
- медицински трошоци на обвинетите додека се во притвор;
- хонорари и потребни трошоци на адвокатот на одбраната;
- неопходни трошоци на оштетениот и неговиот законски застапник, како и хонорари и неопходни трошоци на неговиот адвокат.

А.4. Број на деца во судир со законот од точка А.3.:

- чии родители се невработени, но имаат имот (каков имот поседуваат?);
- чии родители се вработени: колкава е нивната плата и дали поседуваат имот, и доколку е така, каков имот поседуваат?;
- чии родители се вработени (колкава е нивната плата?), но немаат имот.

Б) Трошоци согласно член 75 од ЗКП

Б.1. Број на возрасни/обвинети лица на кои им е доделен адвокат согласно член 75 од ЗКП во последните 5 години:

- трошоци за сведоци, преведувачи, толкувачи и вештаци, трошоци за визуелно и аудио снимање и транскрипција на снимките, како и трошоци за увид;
- трошоци за превоз на обвинетите;
- трошоци за притвор на обвинетите, односно на лица лишени од слобода;
- трошоци за превоз и патување на полициските службеници;
- трошоци за лекување на обвинетите додека се во притвор, како и трошоци за породување;
- надомест и потребни трошоци на адвокатот на одбраната;
- неопходни трошоци на оштетениот и неговиот законски застапник, како и надомест и неопходни трошоци на неговиот адвокат.

Б.2. Број на деца во судир со законот на кои им е назначен бранител согласно член 75 од Законот за кривична постапка во последните 5 години.

В) Број на возрасни/жртви на кои им е назначен бесплатен адвокат согласно член 55, став 1, точка 1, во врска со член 53, став 1, точка 3 од Законот за кривична постапка во последните 3 години;

Г) Број на деца жртви на кои им е назначен бесплатен адвокат во последните 5 години.

- Пред ЦСР

А. Според стариот ЗПД во последните 5 години

- број на решенија за назначување адвокат за БПП во постапки со деца.

3. Колкави се проценетите трошоци за воспоставување и работа на единствено тело за управување со системот за бесплатна правна помош што би го обединило сегашниот систем за бесплатна правна помош во граѓански, кривични и управни постапки и управни спорови, како и сегашниот систем за правна помош во кривична постапка (задолжителна одбрана, одбрана на сиромашните и правна помош на жртвите)?

За да се добијат одговори на главното истражувачко прашање и потпрашања, беа користени неколку алатки како комбинација од примарни и секундарни извори, како што се преглед на релевантните меѓународни и национални документи (конвенции, стандарди, закони и подзаконски акти, анализи, извештаи), собирање податоци преку поднесување барања за слободен пристап до информации од јавен карактер и средби со претставници на надлежните институции за идентификување на тековните проблеми во рамките на системите во однос на придобивките или недостатоците во нивната секојдневна работа.

Процесот на собирање статистички податоци започна во ноември-декември 2024 година преку поднесување барања за пристап до информации од јавен карактер до надлежните органи.⁸ Нивото на одзив варираше од институција до институција. Некои од институциите одговорија брзо, а на некои им требаа неколку месеци за да го испратат својот одговор. Кога станува збор за содржината на одговорите, секоја вклучена институција даде нецелосни податоци во врска со горенаведените прашања, а објаснувањето за нецелосните одговори беше дека тие не ги собираат бараните податоци или не се во можност да ги соберат, поради недостатоци на софтверот во институцијата.

Од сите барани информации⁹, податоците добиени од Министерството за правда беа само за трошоците за човечки ресурси (плати, додатоци), поделени по години (од 2019 до 2024 година)¹⁰; трошоци за вода и интернет за подрачните одделенија, канцелариски материјали за подрачните одделенија¹¹ и платени адвокатски трошоци на годишно ниво. Податоците од основните судови варираат, во зависност од тоа од кој суд се добиени. Од 27 судови, само два¹² одговорија со релативно детални податоци. Одговорите се однесуваа на вкупниот број лица застапувани од адвокат на годишно ниво, вкупниот број лица на кои им е назначен адвокат согласно член 74 од Законот за кривична постапка (ЗКП) годишно, трошоците за вештаци, трошоците и надоместоците на адвокатите на одбраната, трошоците за притворање на обвинетите и трошоците за преведувачите. Од Врховниот суд, во одговорот беше наведено дека тие не поседуваат ниту еден од бараните видови податоци, а Судскиот буџетски совет ги упати консултантите на нивните годишни извештаи, бидејќи бараните информации не се генерираат од Советот, односно со нив Советот не располага.

Вториот чекор во добивањето на потребните информации вклучуваше состаноци со претставници од Судскиот буџетски совет, судија од Основниот кривичен суд во Скопје, Министерството за правда/Сектор за БПП, Министерството за правда/Сектор за правосудство и специјалниот советник на министерот за правда. Од состаноците беа извлечени неколку заклучоци кои ги потврдија информациите

8 Министерството за правда и секторот за БПП во рамките на МП; 28 основни судови, Совет за судски буџет, Врховен суд на Република Северна Македонија

9 Види ги горенаведените прашања

10 Само за вработените во секторот за БПП, подрачните одделенија

11 Овие податоци беа доставени само за 2019, 2020 и 2021 година

12 Основен суд Кичево и Основен суд Кратово

веќе добиени преку барањата за слободен пристап до информации и ги поткрепија заклучоците од претходните фази, вклучително и студијата за изводливост.

Мора да се напомене дека првично, методологијата беше наменета за подготовка на Проценка на трошоците во Системот за правна помош. Меѓутоа, во меѓувреме, Министерството за правда побара од Советот на Европа да подготви анализа на трошоците и придобивките, што подразбираше адаптација на методологијата. Индиректно, истражувачките прашања се:

- Колкави се интегрираните трошоци на самиот систем за правна помош (и неговите потсистеми) во Северна Македонија и бројот на корисници, распределени според релевантните постапки?
- Кои се потенцијалните трошоци на интегрираниот систем за правна помош управуван од страна на Агенција за бесплатна правна помош и придобивките од воспоставувањето на таков управувачки субјект?

Во процесот на анализа, истражувачкиот тим мораше да ги процени и илустрира социјалните и емоционалните придобивки, имајќи ја предвид достапноста на точни и расчленети податоци за квантифицирање на социјалните и емоционалните придобивки. Покрај тоа, многу од придобивките од правната помош (како што се спокој, достоинство и социјална стабилност) тешко се мерат и може да немаат непосредно финансиско влијание.

Извештајот за анализата на трошоците и придобивките е изработен од Виктор Захарија,¹³ Бојана Неткова¹⁴ и Елена Георгиевска¹⁵ со поддршка на проектниот тим на Советот на Европа. Консултантите и проектниот тим на Советот на Европа тесно соработуваа, споделуваа информации, даваа релевантни придонеси и комуницираа преку е-пошта и видеоконференции; во исто време, на 9-10 април 2025 година беше организирана наменска мисија во Скопје за средба со најрелевантните засегнати страни.

13 Меѓународен консултант на Советот на Европа; претседател на Националниот совет за државно гарантирана правна помош, Молдавија (2008 - 2016, 2020 - денес); универзитетски вонреден професор, Државен универзитет на Молдавија; член на Европскиот комитет за спречување тортура и нечовечко или понижувачко постапување или казнување (CPT) и на Поткомитетот за спречување тортура на ООН.

14 Локален консултант на Советот на Европа; адвокат; член на Националното координативно тело за БПП.

15 Локален консултант на Советот на Европа; МЗМП.

СТАТУС КВО

Главни предизвици во системот за правна помош¹⁶:

- во системот за правна помош во кривичните постапки, само неколку сиромашни обвинети всушност имале корист од неа во период од повеќе од една деценија;
- ограничениот судски буџет ги одвраќа судиите од активна работа на зголемување на користењето правна помош;
- граѓанската и управната правна помош е ограничена со ограничени правила за подобност и недоволен административен капацитет;
- правната помош за деца е под влијание на недостатокот на интерес кај адвокатите и испреплетените надлежности на различните институции.

Главни проблеми со управувањето¹⁷:

- *паралелни програми за правна помош*, во зависност од видовите на постапка за која се бара правна помош. Програмите за правна помош се спроведуваат од различни институции и се базираат на различни правила;
- *Институциите вклучени во управувањето со системот за правна помош имаат други главни одговорности и правната помош не е прв приоритет на овие институции.*

16 Краток опис на политиките, достапен на: <https://rm.coe.int/policy-brief-fla-nmk-english/1680ac8634>

17 Краток опис на политиките, достапен на: <https://rm.coe.int/policy-brief-fla-nmk-english/1680ac8634>

1. ГЛАВНИ ПОДАТОЦИ ЗА ФАКТИЧНАТА СОСТОЈБА:

Податоците во ова поглавје се поделени според системите на управување. Прво, претставени се податоци поврзани со граѓански, управни постапки и управни спорови (важечки закони: Закон за парнична постапка и Закон за бесплатна правна помош) придружени со оперативните трошоци за Одделението за БПП при Министерство за правда и бројот на вработени. Потоа, се презентирани податоци за кривичните постапки (важечки закон: Закон за кривична постапка) и на крај податоците што се однесуваат на децата (важечки закон: Закон за правда на децата).

1.1. Достапни податоци во системот за бесплатна правна помош

1.1.1. Трошоци согласно Законот за парнична постапка¹⁸

Во Законот за парнична постапка е предвидена можност страните што имаат потреба (односно странката која, според својата општа финансиска состојба, не е во можност да ги сноси трошоците на постапката без негативно влијание врз својата издршка и издршката на своето семејство), да биде ослободена од плаќање на трошоците на постапката.¹⁹ Ослободувањето од плаќање на процесните трошоци вклучува ослободување од плаќање такси и ослободување од плаќање авансна исплата на трошоците за сведоци, вештаци, за увид на лице место и за судски известувања. Судот може да ја ослободи странката од плаќање на процесните трошоци целосно или делумно само за судските такси, ако плаќањето на таксите значително би ги намалило средствата за нивна издршка и/или издршка на членовите на нејзиното семејство. Судот, на барање на странката, ќе назначи адвокат кој ќе ја застапува, доколку тоа е потребно за заштита на правата на странката. Странката на која ѝ е назначен адвокат, е ослободена од плаќање на трошоците и надоместоците на назначениот адвокат, а доколку го добие спорот, обврската за плаќање на овие трошоци паѓа на терет на спротивната странка. Сепак, оваа можност во Законот за парнична постапка претставува двоен систем за бесплатна правна помош, бидејќи од 2009 година постои посебен Закон за бесплатна правна помош со кој се регулира системот за бесплатна правна помош во парнична постапка.

18 Членови 163-169 од ЗКП

19 Закон за парнична постапка, член 163 став 1

Табела 1: Број на случаи каде што странката е ослободена од плаќање на трошоците на постапката согласно членовите 163-169 од Законот за парнична постапка (сиромашко право) во 2023 година

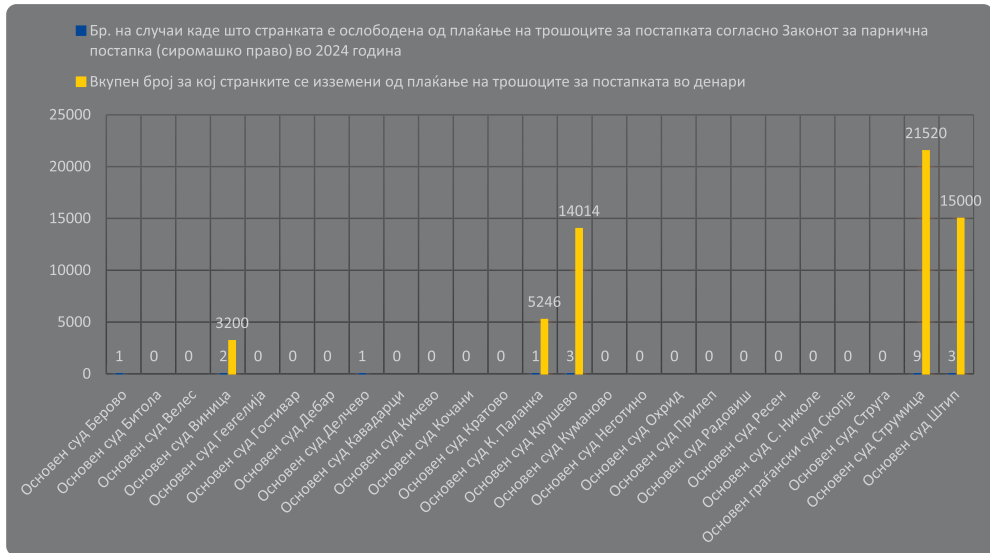

*Извор: Министерство за правда/Сектор за правосудство

Како што може да се види од податоците презентирани во Табела 1, за 2023 година, на територијата на Северна Македонија имало само **2 случаи за ослободување од плаќање трошоци на постапката**, а вкупниот износ на трошоците од кои странките биле ослободени за двата случаја е 2.800,00 денари.

Во 2024 година, бројот на случаи каде што се применуваат одредбите од Законот за парнична постапка за ослободување од трошоци, е поголем.

Табела 2: Број на случаи каде што странката е ослободена од плаќање на трошоците на постапката согласно членовите 163-169 од Законот за парнична постапка (сиромашко право) во 2024 година и износот на трошоците

*Извор: Министерство за правда/Сектор за правосудство

Вкупниот број предмети за 2024 година каде што странките биле ослободени од трошоците на постапката согласно Законот за парнична постапка е 20, а вкупниот износ за кој странките биле ослободени од плаќање, вклучувајќи ги и платените трошоци за назначениот адвокат, изнесува 58.980,00 денари.

1.1.2. Трошоци согласно Законот за бесплатна правна помош

Кога станува збор за бесплатна правна помош во граѓански, управни постапки и управни спорови, важечки закон е Законот за бесплатна правна помош. Според Годишниот извештај за примена на Законот за бесплатна правна помош за 2022 година²⁰, одобрените средства/буџет за бесплатна правна помош за 2022 година изнесуваа 5.000.000,00 денари. Реализираниот годишен буџет за бесплатна правна помош во 2022 година изнесуваше 3.974.558,00 денари. Врз основа на одлуки, на адвокатите и адвокатските канцеларии им беа исплатени средства во износ од 1.710.008,00 денари во 2022 година, а на здруженијата им беа исплатени средства во износ од 26.250,00 денари во 2022 година.

20 Види: Годишен извештај за примена на Законот за бесплатна правна помош за 2022 година, достапен на: <https://www.pravda.gov.mk/Upload/Documents/Превју%20Годишен%20извештај%20за%202022%20MKD.pdf>

Табела 3: Реализиран буџет за БПП во 2022 година

Како што е прикажано во табелата погоре и според Годишниот извештај за БПП за 2022 година, од 3.974.558,00 денари (реализиран буџет за 2022 година), Извештајот ги прикажува реализираните средства во износ од 2.786.258,00 денари, за преостанатиот износ од 1.188.000,00 денари нема достапни податоци за тоа каде и за што се потрошени тие средства.

Во 2022 година, 5.972 лица добиле примарна правна помош според Годишниот извештај за примена на Законот за бесплатна правна помош за 2022 година, додека од 291 поднесени барања за секундарна правна помош, 231 биле одобрени.

Табела 4: Табеларен приказ на податоци за вкупниот број лица кои примиле примарна правна помош за 2022 година

Давател на ППП	Број на корисници	Секундарна правна помош	
ПО на Министерството за правда	3.330	Поднесени барања	Одобрени барања
Овластени здруженија	2.448	291	231
Правни клиници	194		
Вкупно	5.972		

Во 2023 година, одобрените средства/буџет за бесплатна правна помош изнесуваа 5.000.000,00 денари, а реализираниот буџет изнесуваше 3.315.556,00 денари. Бројот на предмети за кои е доделена секундарна правна помош е 218 според податоците во Годишниот извештај за примена на Законот за бесплатна правна помош за 2023 година²¹, а 5.496 лица добиле примарна правна помош.

21 Види: Годишен извештај за спроведување на Законот за бесплатна правна помош за 2023 година, достапен на: <https://www.pravda.gov.mk/Upload/Documents/Годишен%20извештај%202023%20година.pdf>

Табела 5: Табеларен приказ на податоци за вкупниот број лица кои примиле примарна правна помош за 2023 година

Давател на ППП	Број на корисници	Секундарна правна помош	
ПО на Министерството за правда	2.909	Поднесено барање	Одобрено барање
Овластени здруженија	2.333	280	218
Правни клиники	254		
Вкупно	5.496		

Табела 6: Реализиран буџет за БПП во 2023 година

Врз основа на одлуки во 2023 година, на адвокатите и адвокатските канцеларии им се исплатени средства во износ од 3.309.956,00 денари, а во 2023 година на здруженијата им се исплатени средства во износ од 5.600,00 денари.

Во 2024 година одобрениот буџет за бесплатна правна помош беше намален на 3.000.000,00 денари, а реализираниот буџет изнесуваше 3.370.484,00 денари. Врз основа на одлуки за исплата на награди на адвокати и адвокатски канцеларии, во 2024 година беа исплатени средства во износ од 3.347.948,00 денари, а на здруженијата по поднесени и одобрени барања за секундарна правна помош им беа исплатени средства во износ од 22.500,00 денари.

Табела 7: Рализиран буџет за БПП во 2024 година

Извор: Годишен извештај за примена на Законот за бесплатна правна помош за 2024 година

Во 2023 и 2024 година, Министерството за правда/Одделението за бесплатна правна помош не додели средства за доделување грантови на здруженија за обезбедување примарна правна помош.

Во 2024 година, 5.030 лица добиле примарна правна помош според Годишниот извештај за примена на Законот за бесплатна правна помош за 2024 година, додека од 230 поднесени барања за секундарна правна помош, одобрени се 174.

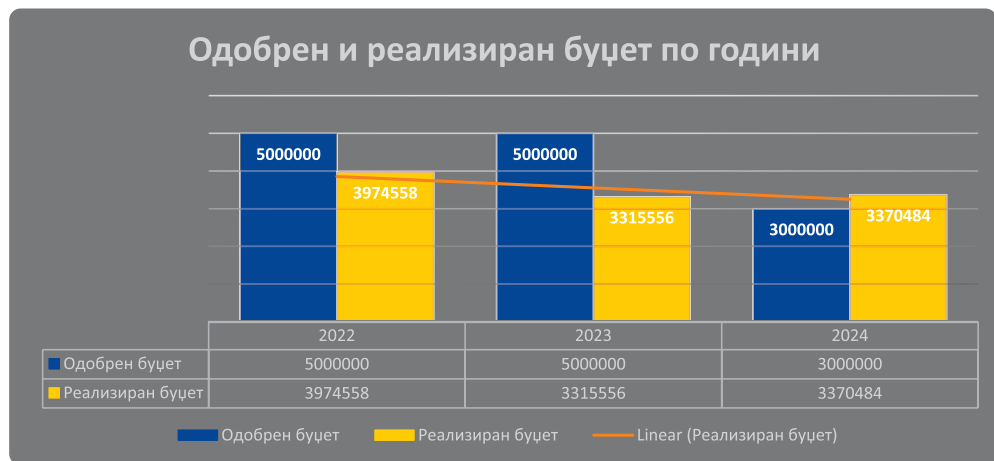
Табела 8: Табеларен приказ на податоци за вкупниот број на лица кои примиле примарна правна помош за 2024 година

Давател на ППП	Број на корисници	Секундарна правна помош	
ПО на Министерството за правда	2.670	Поднесено барање	Одобрено барање
Овластени здруженија	2.302	230	174
Правни клиници	58		
Вкупно	5.030		

Табела 9: Приказ на реализираниот буџет по години

Табела 10: Приказ на одобрениот и реализираниот буџет по години

Како дел од процесот на собирање податоци, беа обезбедени и податоци поврзани со бројот на вработени во Министерството за правда во Одделението за бесплатна правна помош и подрачните одделенија и канцеларии.

Во 2022 година, имало 21 подрачни одделенија со 22 подрачни канцеларии, од кои само 1 канцеларија била без вработени. Бројот на вработени лица во рамките на подрачните одделенија бил 99.

Табела 11: Список на подрачни одделенија и канцеларии со број на вработени во 2022 година

Подрачни одделенија и канцеларии	Број на вработени	Подрачни одделенија и канцеларии	Број на вработени
1. ПО Радовиш и Берово		12. ПО Охрид	2
- Канцеларија Радовиш	1	13. ПО Струга	2
- Канцеларија Берово	1	14. ПО Струмица	2
2. ПО Македонски Брод	1	15. ПО Штип	2
3. ПО Валандово	2	16. ПО Битола	9
4. ПО Гевгелија	2	17. ПО Прилеп, Демир Хисар и Крушево	
5. ПО Винаца и Кочани		- Канцеларија Прилеп	1
- Канцеларија Винаца	5	- Канцеларија Демир Хисар	1
- Канцеларија Кочани	1	- Канцеларија Крушево	0
6. ПО Делчево	1		
7. ПО Неготино и Кавадарци		18. ПО Куманово и Кратово	
- Канцеларија Неготино	2	- Канцеларија Куманово	6
- Канцеларија Кавадарци		- Канцеларија Кратово	1
	1	19. ПО Гостивар и Дебар	
		- Канцеларија Гостивар	7
		- Канцеларија Дебар	2
8. ПО Крива Паланка и Пробиштип		20. ПО Тетово	21
- Канцеларија Крива Паланка	1	21. ПО Скопје, Карпош, Центар, Чаир, Гази Баба и Кисела Вода.	
- Канцеларија Пробиштип	1	- Канцеларија Карпош	2
9. ПО Ресен	2	- Канцеларија Центар	1
		- Канцеларија Чаир	2
		- Канцеларија Гази Баба	2
10. ПО Свети Николе и Велес		- Канцеларија Кисела Вода	2
- Канцеларија Св. Николе	2		
- Канцеларија Велес	2		
11. ПО Кичево	9		

Извор: Годишен извештај за примена на Законот за бесплатна правна помош за 2022 година

Во 2023 година бројот на подрачни одделенија остана непроменет - 21, но беа отворени 5 нови, а едно се затвори во рамките на подрачните одделенија во Скопје, Тетово и Битола, со што вкупниот број на подрачни канцеларии достигна 26, од кои 4 канцеларии беа без вработени.

Табела 12: Список на подрачни одделенија и канцеларии со број на вработени во 2023 година

Подрачни одделенија и канцеларии	Број на вработени	Подрачни одделенија и канцеларии	Број на вработени
1. ПО Радовиш и Берово		12. ПО Охрид	2
- Канцеларија Радовиш	1	13. ПО Струга	2
- Канцеларија Берово	1	14. ПО Струмица	2
2. ПО Македонски Брод	1	15. ПО Штип	2
3. ПО Валандово	2	16. ПО Битола	↓8
		- Канцеларија Могила	0
		- Канцеларија Новаци	0
4. ПО Гевгелија	2	17. ПО Прилеп, Демир Хисар и Крушево	1
5. ПО Винаца и Кочани		- Канцеларија Прилеп	1
- Канцеларија Винаца	5	- Канцеларија Демир Хисар	0
- Канцеларија Кочани	1	- Канцеларија Крушево	
6. ПО Делчево	1	18. ПО Куманово и Кратово	6
7. ПО Неготино и Кавадарци	2	- Канцеларија Куманово	↓0
- Канцеларија Неготино		- Канцеларија Кратово	
- Канцеларија Кавадарци	1	19. ПО Гостивар и Дебар	
		- Канцеларија Гостивар	↓6
		- Канцеларија Дебар	2

Подрачни одделенија и канцеларии	Број на вработени	Подрачни одделенија и канцеларии	Број на вработени
8. ПО Крива Паланка и Пробиштип - Канцеларија Крива Паланка - Канцеларија Пробиштип		20. ПО Тетово - Канцеларија Боговиње - Канцеларија Теарце	↓ 20
	1	21. ПО Скопје, Карпош, Шуто Оризари, Чаир, Гази Баба и Кисела Вода. - Канцеларија Карпош - Канцеларија Шуто Оризари - Канцеларија Чаир - Канцеларија Гази Баба - Канцеларија Кисела Вода	
	1		2
9. ПО Ресен	2		1
			2
			2
10. ПО Свети Николе и Велес - Канцеларија Св. Николе - Канцеларија Велес	2		↓ 1
	↓ 1		
11. ПО Кичево	9		

Извор: Годишен извештај за примена на Законот за бесплатна правна помош за 2023 година

Бројот на вработени се намали од 99 во 2022 година на 95 во 2023 година.

Во 2024 година, имало 21 подрачно одделение со 20 подрачни канцеларии од кои 5 одделенија немале вработени. Вкупен број на вработени лица во рамките на подрачните одделенија бил 78.

Табела 13: Список на подрачни одделенија и канцеларии со број на вработени во 2024 година

Подрачни одделенија и канцеларии	Број на вработени	Подрачни одделенија и канцеларии	Број на вработени
1. ПО Радовиш и Берово		12. ПО Охрид	↓ 1
- Канцеларија Радовиш	1	13. ПО Струга	2
- Канцеларија Берово	1	14. ПО Струмица	↓ 1
2. ПО Македонски Брод	1	15. ПО Штип	2
3. ПО Валандово	2	16. ПО Битола²²	↓ 6
4. ПО Гевгелија	↓ 1	17. ПО Прилеп, Демир Хисар и Крушево	↓ 0
5. ПО Винаца и Кочани		- Канцеларија Прилеп	
- Канцеларија Винаца	↓ 3	- Канцеларија Демир Хисар	1
- Канцеларија Кочани	1	- Канцеларија Крушево	0
6. ПО Делчево	1	18. ПО Куманово и Кратово	
7. ПО Неготино и Кавадарци		- Канцеларија Куманово	6
- Канцеларија Неготино	↑ 3	- Канцеларија Кратово	0
- Канцеларија Кавадарци	1	19. ПО Гостивар и Дебар	
		- Канцеларија Гостивар	↑ 7
		- Канцеларија Дебар	↓ 1
8. ПО Крива Паланка и Пробиштип		20. ПО Тетово	↓ 17
- Канцеларија Крива Паланка		- Канцеларија Боговиње	
- Канцеларија Пробиштип	1	- Канцеларија Теарце	
	↓ 0	21. ПО Скопје (Карпош, Гази Баба и Кисела Вода)²³	2
9. ПО Ресен	↑ 3	- Канцеларија Карпош	2
		- Канцеларија Гази Баба	1
10. ПО Свети Николе и Велес		- Канцеларија Кисела Вода	
- Канцеларија Св. Николе	↓ 1		
- Канцеларија Велес	↓ 0		
11. ПО Кичево	↑ 10		

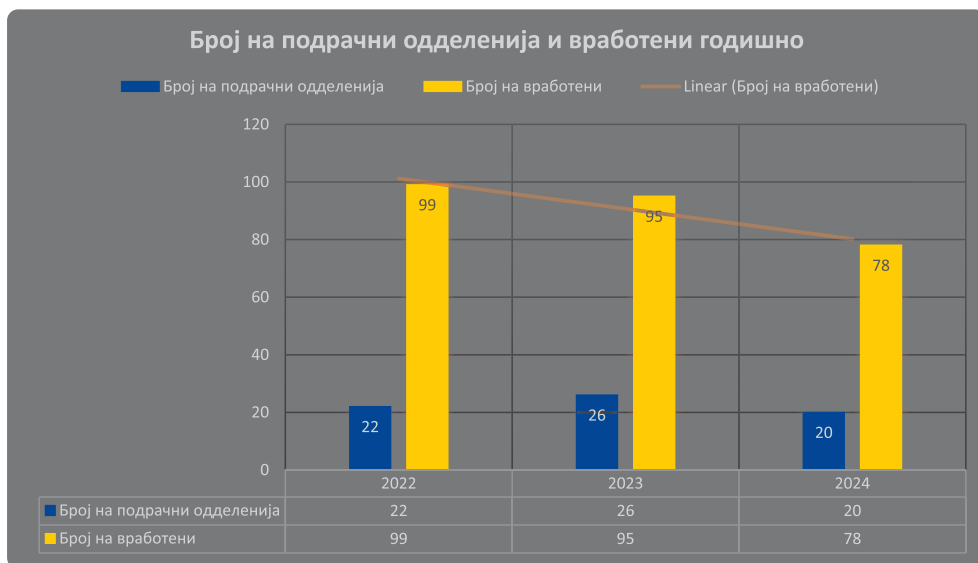
Извор: Годишен извештај за примена на Законот за бесплатна правна помош за 2024 година

22 Во 2024 година нема регионални канцеларии во Битола

23 Канцелариите во Шуто Оризари и Чаир се затворени

Мора да се напомене дека податоците дадени во текстуалниот дел од Извештаите на Министерството за правда од 2022, 2023 и 2024 година во врска со бројот на подрачни одделенија и бројот на вработени не одговараат на податоците дадени во табелите. Како што може да се види од податоците дадени за 2022, 2023 и 2024 година, бројот на подрачни одделенија и канцеларии и бројот на вработени варира, претежно надолу, што е соодветен показател за тренд на опаѓање.

Табела 14: Вкупен број на подрачни одделенија и вработени годишно

Во врска со оперативните трошоци во Одделението за БПП при Министерство за правда, податоците за платите на вработените, трошоците за вода и интернет и трошоците за канцелариски материјал по години, се добиени од Министерството за правда.

Табела 15: Оперативни трошоци на секторот за БПП по вид и година прикажани во денари²⁴

Вид на трошоци	Година		
	2022 г.	2023 г.	2024 г.
Трошоци за човечки ресурси (плати, надоместоци)			
- Одделение за БПП во Министерството за правда	2.727.744,00	1.739.179,00	980.836,00
- ПО	41.114.970,00	58.008.089,00	45.135.145,00
Трошоци за вода за ПО	226.115,00	245.113,00	394.277,00
Трошоци за интернет за ПО	1.359.360,00	1.026.600,00	1.231.920,00
Трошоци за канцелариски материјали за ПО	46.762,00	Нема податоци	Нема податоци

1.2. Достапни податоци за правна помош во кривичните постапки

Законот за кривична постапка (ЗКП) предвидува задолжителна одбрана од адвокат и адвокат по службена должност во околности кога обвинетиот е нем, глуп или неспособен самиот успешно да се брани, или ако против него се води кривична постапка за кривично дело за кое законот предвидува доживотна казна затвор. Обвинетиот мора да има адвокат бранител при првото испитување; ако му е одреден притвор, за време на траењето на притворот; ако обвинителниот акт поднесен за кривичното дело предвидува казна затвор од десет години или потешка казна; во текот на постапката за преговарање и спогодување со обвинителот за признавање на вината и ако му се суди во отсуство. Доколку обвинетиот во случаи на задолжителна одбрана самиот не ангажира адвокат, претседателот на судот ќе назначи адвокат/бранител по службена должност.²⁵

Законот, исто така, предвидува можност за назначување адвокат/бранител на обвинетиот по негово барање, во околности кога нема задолжителна одбрана, а обвинетиот, врз основа на неговата финансиска состојба, не може да ги сноси трошоците за одбрана, само кога тоа го бараат интересите на правдата, земајќи ја предвид сериозноста на кривичното дело и сложеноста на случајот.²⁶

Процесот на добивање релевантни податоци се одвиваше во две фази: барања за слободен пристап до информации беа поднесени до сите основни кривични судови во земјата, а потоа беше поднесено барање до Министерството за правда - Сектор за правосудство. Податоците добиени од судовите се неконзистентни и нецелосни, додека податоците од Министерството за правда се прикажани сумирани по судови по година, распределени по вид на трошоци.

²⁴ Извор: Министерство за правда (финансиски оддел)

²⁵ ЗКП, член 74

²⁶ Исто, член 75

Оваа анализа претставува сумиран преглед на податоците поврзани со бројот на кривични предмети, бројот на обвинети кои биле бранети од адвокат, бројот на обвинети на кои им биле доделени бесплатни адвокати, обвинетите деца, децата жртви и возрасните жртви. Сепак, податоците добиени за правна помош во кривичните постапки по суд и по година од Министерството за правда се само за последните 2 години (2023 и 2024 година).

Во 2023 година, вкупниот број случаи во кои на обвинетиот му е назначен адвокат согласно член 74 од ЗКП, изнесувал 1.568, а **0 согласно член 75 од ЗКП**.

Табела 16: Број на случаи во кои на обвинетиот му е назначен адвокат согласно членовите 74 и 75 од ЗКП по суд во 2023 година

*Извор: Министерство за правда/Сектор за правосудство

Вкупниот износ платен за трошоците и наградите на бранителите назначени по службена должност согласно член 74 од ЗКП за 2023 година изнесуваше 25.885.141,00 денари.

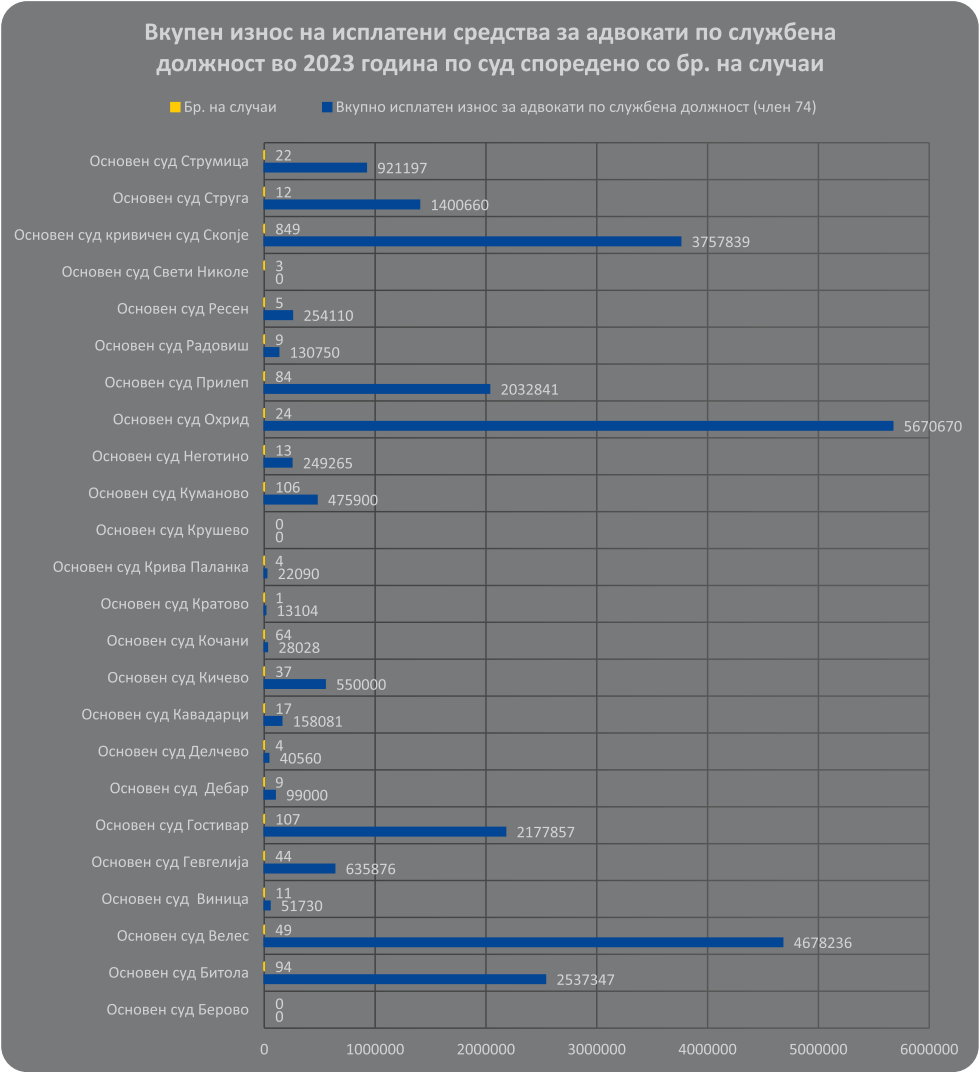
Мора да се нагласи дека Кривичниот суд во Скопје не ги плаќа адвокатите по службена должност во целост според адвокатската тарифа²⁷, има свои утврдени износи кои се движат од 1.000,00 денари по рочиште за полесни кривични дела,

27 Види: Тарифа за адвокати, достапна на: <https://www.mba.org.mk/index.php/mk/akti/advokatska-tarifa>

1.000,00 денари вкупно за скратена постапка и 3.000,00 денари по рочиште за посложени кривични дела.

Поради ваквата пракса на Кривичниот суд во Скопје, презентираната ситуација со вкупниот износ средства исплатени на адвокатите по службена должност, не ја одразува точната состојба со оглед на тоа што исплатите не се во согласност со тарифата на Адвокатската комора. Точната состојба на фактичките трошоци би требало да биде многу повисока доколку се почитува тарифата на адвокатите.

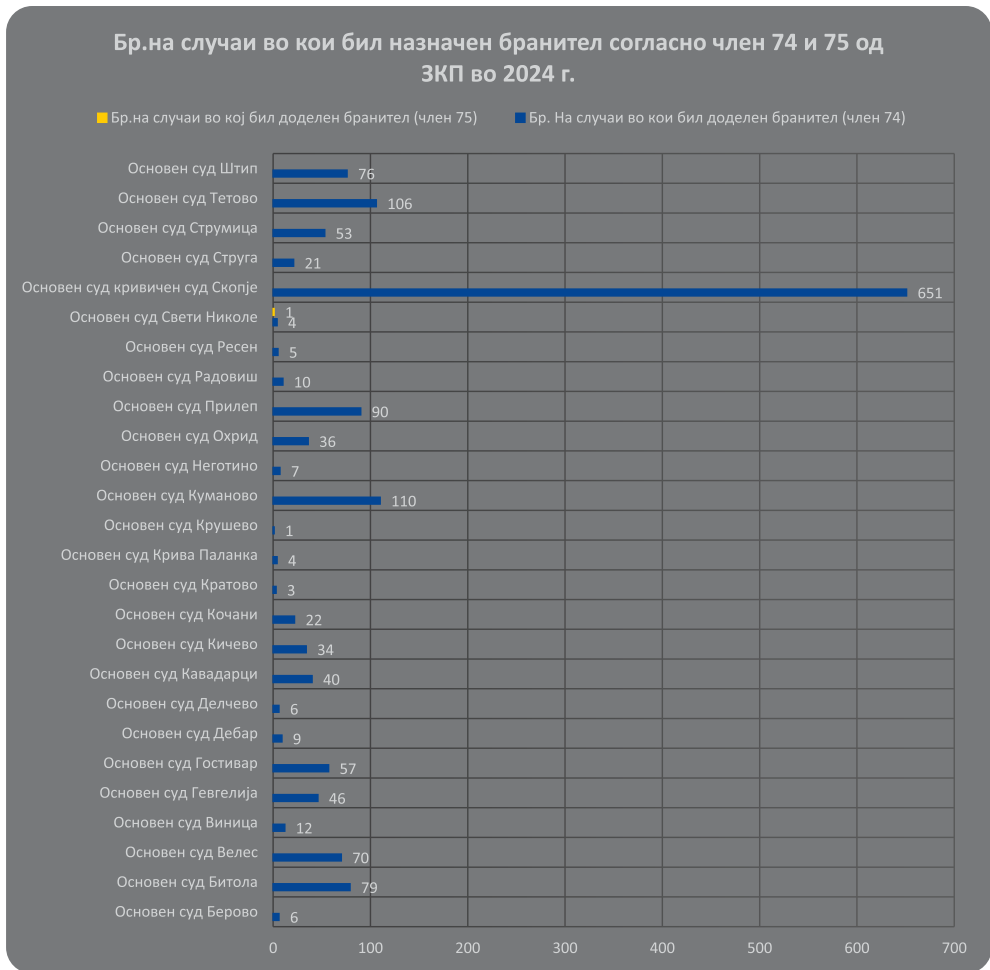
Табела 17: Вкупен износ на исплатени средства за адвокати по службена должност во 2023 година по суд (член 74 од ЗКП) и вкупен број предмети

*Извор: Министерство за правда/Сектор за правосудство

Во 2024 година, бројот на случаи во кои судот му назначил адвокат на обвинетиот согласно член 74 од ЗКП бил 1558, додека согласно член 75 од ЗКП - имало само 1 случај.

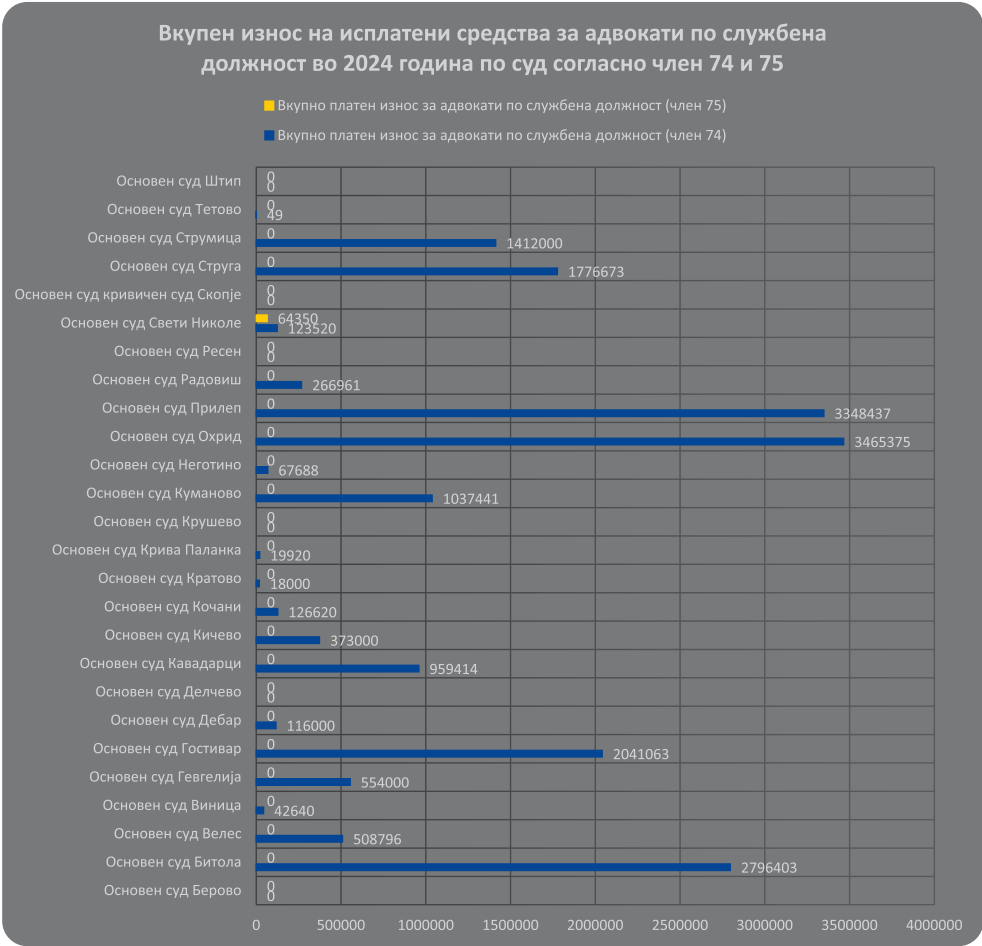
Табела 18: Број на случаи во кои на обвинетиот му е назначен бранител согласно членовите 74 и 75 од ЗКП по суд во 2024 година

*Извор: Министерство за правда/Сектор за правосудство

Вкупниот износ платен за трошоците и наградите на бранителите назначени по службена должност согласно член 74 од ЗКП за 2024 година изнесуваше 19.090.000,00 денари, а согласно член 75 изнесуваше 64.350,00 денари.

Табела 19: Вкупен износ на исплатени средства за бранители по службена должност во 2024 година по суд согласно член 74 и 75 од ЗКП

*Извор: Министерство за правда/Сектор за правосудство

Треба да се напомене дека недостасуваат податоци за исплатите од Основниот кривичен суд во Скопје, Судовите во Ресен и Берово, а треба да се напомене и практиката на Основниот кривичен суд во Скопје да им исплаќа на адвокатите паушални суми. Сепак, дадените податоци овозможуваат проценка на трошоците и надоместоците на бранителите по предмет.

1.3. Достапни податоци за правна помош во постапки каде што се вклучени деца

Според Законот за правда за децата (ЗПД), кој беше во сила до почетокот на 2024 година, бесплатната правна помош беше во надлежност на Министерството за правда, а беше регулирана со Законот за бесплатна правна помош. Сепак, бесплатната правна помош до 2024 година се однесуваше исклучиво на постапката пред Министерството за внатрешни работи и Центрите за социјална работа согласно Законот за бесплатна правна помош. Родителите/старателите го избираат адвокатот, а доколку не го сторат тоа, Центарот за социјална работа назначува адвокат по службена должност од списокот адвокати составен од Адвокатската комора на Република Северна Македонија. Трошоците за адвокатот ги сносат родителите или старателите на детето, а во случаите кога тие не се во можност да ги платат, тие паѓаат на товар на Буџетот на Република Северна Македонија и се исплаќаат согласно одредбите од Законот за бесплатна правна помош, по донесување одлука за одобрување на бесплатна правна помош од страна на Центарот за социјална работа.²⁸ Законот, исто така, предвидуваше дека трошоците на бранителите во судската постапка треба да бидат на товар на Буџетот на Република Северна Македонија согласно Законот за бесплатна правна помош, доколку родителите не се во можност да ги сносат.²⁹ Сепак, со оглед на тоа што Законот за бесплатна правна помош изрично ги исклучува кривичните постапки против обвинетите од својата област на примена, оваа одредба од Законот за правда за децата, не беше применлива. Системот поставен на овој начин не функционираше, бидејќи и покрај одлуката за одобрување бесплатна правна помош од страна на Центарот за социјална работа, адвокатите често остануваа ненаплатени во рамки на системот. Податоците кои се однесуваат на децата се земени од Годишните извештаи на Државниот совет за превенција на детско престапништво. Сепак, постојат податоци само во однос на бројот на деца (жртви и деца во судир со законот) во различни фази од постапката.

Табела 20: Податоци во врска со состојбата на децата (жртви, лица во судир со законот и сведоци)

	2022 г.	2023 г.	2024 г.
Вкупен број на деца во ризик упатени во Центрите за социјална работа	3284	3706	Нема податоци
Број на деца во ризик за кои Министерството за внатрешни работи (МВР) ги известува Центрите за социјална работа ³⁰	716	781	Нема податоци

28 Закон за правда за децата (2019 година, надвор од сила), член 25

29 Исто, член 130

30 ЗПД, член 26 став 1 „За дејствие на дете во ризик под 14 години, кое е предвидено со закон како кривично дело казниво со затвор повеќе од три години, Министерството за внатрешни работи доставува известување до Центарот, како и кога во извршувањето на кривичното дело учествувале и други лица за кои може да се води постапка пред суд, и за дејствие на дете во ризик над 14 години, кое со закон е предвидено како кривично дело казниво со затвор до три години или парична казна, Министерството за внатрешни работи доставува известување до Центарот и до надлежниот јавен обвинител.“ Писменото известување до Центарот содржи лични податоци за детето во ризик до 14 години и родителот/ите или старателот, стореното дело и околностите под кои е сторено. Во итни случаи известувањето може да се изврши и по телефон, а дополнително се доставува писмено известување.

	2022 г.	2023 г.	2024 г.
Деца жртви евидентирани од Центрите за социјална работа	1315	212	Нема податоци
Деца жртви евидентирани од МВР	524	740	Нема податоци
Деца жртви идентификувани од Јавното обвинителство	246	414	Нема податоци
Идентификувани деца жртви од страна на судот	306	142	Нема податоци
Вкупен број на повикани деца во полициски станици	964	1484	Нема податоци
Од вкупниот број на повикани деца од страна на МВР, бројот на пријавени деца како сторители е	566	702	Нема податоци
Од вкупниот број на повикани деца од страна на МВР, бројот на деца сведоци е	234	234	Нема податоци
Од вкупниот број на повикани деца од страна на МВР, бројот на деца жртви е	164	164	Нема податоци
Вкупен број на деца за кои МВР поднесе барања за поведување прекршочна постапка	886	830	Нема податоци
Деца приведени во полициска станица	56	50	Нема податоци
Правото на детето на бранител во Министерството за внатрешни работи е остварено	457	553	Нема податоци
Присуство на адвокат во Центарот за социјална работа	30	75	Нема податоци
Право на бесплатна правна помош во Центарот за социјална работа	32	7	Нема податоци

Податоците во врска со средствата исплатени за бесплатна правна помош за деца во постапките пред МВР и ЦСР треба да бидат содржани во годишните извештаи на МП, но сепак нема расчленети информации за средствата исплатени за бесплатна правна помош за деца.

Во судските постапки, од информациите добиени од основните судови, само 1 суд доставил информации за исплата на бранителите (член 74 од ЗКП) во постапки во кои се обвинети деца, имено Основниот суд во Кичево.

Табела 21: Број на деца во судир со законот и платени трошоци за бранители годишно

Основен суд Кичево	2022 г.	2023 г.	2024 г.
Број на деца во судир со законот на кои им е доделен адвокат согласно член 74 од ЗКП, поделено по години	2	3	1
Трошоци и надоместоци за адвокатот на одбраната	13.167,00 денари	3.333,00 денари	3.000,00 денари

Недостатокот на статистички податоци, вклучително и оние поврзани со правна помош за деца, е аргумент во прилог на воспоставување на субјект со наменски функции, вклучително и собирање и користење статистички податоци.

Податоците дадени погоре покажуваат необјасниво низок број корисници на правна помош во сите постапки. Според најновите податоци од Светска банка, стапката на сиромаштија во Северна Македонија во 2024 година, мерена според границата на сиромаштија на горниот среден приход (6,85 американски долари дневно во паритет на куповната моќ (ПКМ) за 2017 година), се проценува на околу **19 %**. Ова претставува мало намалување во споредба со 2023 година, што се должи на намалувањето на инфлацијата и зголемувањето на реалните плати.³¹

1.4. Фактички „невидливи“ трошоци

„Трошокој што го правај владише за финансирање на правна помош е очигледен и мерлив. Она што не е толку очигледно и не е толку лесно мерливо, но она што е реално и суштинско, е цената на доцнењето, прекиној и неефикасноста, што е резултат на отсуство или одбивање на правно засигавање. Голем дел од тој трошок го сноси, директно или индиректно, владише. Обезбедувањето правна помош е скапо. И необезбедувањето правна помош е скапо.“³²

Дури и покрај признавањето и препознавањето на важноста на правната помош во Северна Македонија од страна на сите вклучени засегнати страни, сè уште постојат значајни предизвици во нејзината имплементација. Како и повеќето системи за правна помош низ целиот свет, Северна Македонија се соочува со проблеми како што се несоодветно финансирање, организирање правна помош со недоволно ресурси, ограничена јавна свест и елементи на бирократска неефикасност. Мерењето на „невидливите трошоци“ на правната помош вклучува евидентирање на скриените или индиректните трошоци настанати од програмите за правна помош, надвор од директните трошоци за адвокати и други услуги. Овие трошоци вклучуваат потрошено, но нефактурирано време на адвокатите за одредени дејствија; време поминато во преземање дејствија од страна на судиите при работа на случаи, како што е назначување бранител во постапката согласно член 74 од ЗКП или согласно член 75 од ЗКП, итн. Покрај тоа, постојат и други категории трошоци настанати како резултат на недостаток, доцнење или неквалификувана правна помош.

Следуваат неколку примери по категорија на постапка. Во **кривичната постапка**, постапката за назначување бранител согласно член 74 од ЗКП вклучува подготовка и поднесување на барање од судијата до претседателот на судот за назначување бранител. Овој процес обично трае околу 15 дена во просек, што многу често предизвикува одложувања на рочиштата. Времето што судијата го

31 https://thedocs.worldbank.org/en/doc/d5f32ef28464d01f195827b7e020a3e8-0500022021/related/mpo-mkd.pdf?utm_source=chatgpt.com

32 Алатка за правда: Анализа на трошоците и придобивките од правната помош, септември 2019 година, Светска банка, Меѓународна адвокатска комора (IBA), Комитет за пристап до правда и правна помош, достапно на: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/592901569218028553/pdf/A-Tool-for-Justice-The-Cost-Benefit-Analysis-of-Legal-Aid.pdf>

поминува на оваа административна работа е изгубено време во однос на самата работа на предметот со цел да донесе одлука. Одложувањето на рочиштата предизвикува дополнителни видливи реални трошоци за сите странки вклучени во постапката, како што се трошоци за придружба на обвинетиот, подолго време поминато во притвор, што само по себе генерира трошоци за државата, но и за обвинетиот, трошоци за сведоци, преведувачи итн.

Постои истражување кое анализираше 74 пресуди донесени од сите судови во периодот од 2007 до 2016 година.³³ Овие пресуди се за надомест на штета за неоправдан притвор. Истражувањето покажува дека судовите во Северна Македонија имаат релативно унифициран износ за еден ден поминат во притвор, кој се движи од 40 до 50 евра, во зависност од тоа кој суд или судија ќе одлучи. Во анализираниот период, 138 македонски државјани биле неправедно притворени - против нив не биле покренати обвиненија или биле ослободени по жалбите во судските постапки. Анализата покажува и проценува дека трошокот за 1 притворено лице за 1 ден притвор е 1.000 – 1.200 денари.³⁴

Поновите податоци (од 2024 година) до кои дојде тимот за оваа анализа на трошоци и придобивки, се податоците во врска со трошоците што едно осудено лице ги има за државата за еден ден поминат во затвор на издржување казна. Според директорот на Управата за извршување на санкции, еден затвореник ја чини државата околу 2.100 денари дневно.³⁵ Оваа сума ги вклучува трошоците за храна, сместување, обезбедување, здравствена заштита и други оперативни трошоци поврзани со притворањето на лицата. Оттука и заклучокот дека трошокот за едно притворено лице за еден ден би се движел приближно во оваа вредност од 1.000 до 2.000 денари дневно.

Во однос на примената на мерката притвор, од 2018 до 2022 година, податоците покажуваат дека во 42 % од случаите судовите назначиле бранител по службена должност (според член 74 од ЗКП), но сепак преовладуваат случаите во кои обвинетиот имал адвокат по сопствен избор. Само во 6 случаи е евидентирано отсуство на бранител на првичното рочиште пред да се одреди притворот и во сите случаи тие изречно се откажале од ова право пред судијата на претходна постапка. Во 4 од 6 од овие случаи, не е назначен бранител по службена должност по одредувањето на притворот. Во два од овие случаи, адвокат бил назначен дури

33 Статија, Призма, „Притворањето е евтино, затоа е често“ достапно на: <https://prizma.mk/pritvoraneto-evтино-zatoa-e-chesto/> (последно проверено на 25 мај 2025 година). Фокусот на оваа статија е промоција на Извештајот со наслов „Неосновано притворени – правни и буџетски импликации“ подготвен од професорите од Правниот факултет Јустинијан I: Гордана Бужаровска, Ванчо Узунов, Неда Здравева, Бобан Мисоски и поранешната судијка Виолета Дума, кои ги анализираа пресудите.

34 Исто види и: Прирачник за примена на мерката притвор. Автори Гордана Бужаровска... (и други) – Скопско, Здружение на судии на Република Северна Македонија, 2009, достапно на: <https://www.osce.org/files/f/documents/5/8/36711.pdf>, страница 5: „За еден ден притвор за едно лице, државата има трошоци во износ од околу 1000 денари.“ Исто така, во рамките на Кривичниот законик, во член 47, став 2 е предвидено дека „При секое засметување се изедначува ден на притвор, ден на лишување од слобода, ден на малолетнички затвор, ден на затвор и една дневна глоба или 20 евра во денарска противвредност.“

35 https://novamakedonija.com.mk/makedonija/pandov-eden-osudenik-drzhavata-ja-chini-2-100-denari-naden-krajna-cel-e-pomalku-zatvorenici/?utm_source=chatgpt.com

откако обвинетите побарале да се изјаснат за виновни пред обвинителството, но во овие случаи, адвокатот бил назначен дури откако осомничените поминале одреден период во притвор. Исто така, се забележува дека во два случаја, обвинетите биле во притвор повеќе од 90 дена без бранител, пред да се донесе пресудата.³⁶

Вкупното времетраење на мерката притвор во поединечни случаи е тешко да се следи, бидејќи судовите немаат такви податоци, додека јавното обвинителство има само ограничени податоци во своите годишни извештаи што го покажуваат времетраењето на притворот во одредена година. Истражувањето забележува дека немало случаи каде што со првостепена одлука е одреден притвор за период покус од 30 денови. Се забележува дека во голем број случаи, притворот траел максимум 30 денови, но речиси 80 % од овие постапки биле завршени поради спогодба за признавање вина со јавниот обвинител или во скратени постапки со признание на вина дадено на првото рочиште, поради што и мерката притвор била укината. Ова значи дека во поголемиот дел од овие случаи, притворот траел кусо затоа што постапката завршила, а не затоа што притворот бил укинат поради недостаток на основи за негово продолжување. Од друга страна, има број на случаи кои не се незначителни, каде што мерката притвор трае повеќе од 90 денови, а особено што во 10 % од случаите, притворот траел повеќе од половина година. Најдолго траење на притворот е забележано во 3 случаи, каде што притворите се продолжени за вкупно 510 денови.³⁷

Кога станува збор за **граѓанската постапка**, постои широк спектар на такви „невидливи“ трошоци. На пример, М.М. е лице со многу ниски приходи (приближно помалку од минималната плата) и е во брак со својот сопруг, со кого имаат 2 деца. Поради нарушување на меѓусебните односи до тој степен што заедничкиот живот станал неподнослив, М.М. одлучува да поднесе тужба за развод. Бидејќи нема средства да ангажира адвокат, одлучува сама да ја поднесе. Не ги знае деталите и спецификите на постапката и, меѓудругото, не е запознаена со правото на бесплатна правна помош. Пред да ја поднесе тужбата, па дури и потоа, М.М. трпи семејно насилство од својот сопруг, го пријавува во полициската станица неколкупати и бара помош од надлежниот Центар за социјална работа. Дури откако ќе ја поднесе тужбата за развод до судот, таа дознава за правото на бесплатна правна помош и аплицира за секундарна правна помош преку овластено здружение. Барањето е одобрено и е назначен адвокат, кој по разгледувањето на предметот утврдува дека тужбата е нецелосна, не се обезбедени релевантни докази за нарушување на меѓусебните односи до степен на неподносливост, ниту се обезбедени релевантни докази (потврди и полициски извештаи за пријавено насилство и документација од Центар за социјална работа) во врска со насилството што го претрпела од нејзиниот сопруг. Со помош на назначениот адвокат за секундарна правна помош, тужбата ќе биде дополнета и прецизирана, со цел да се спречи тужбата да биде

36 Д. Аврамовски, 2024 година, Примена на мерката притвор во Република Северна Македонија: Истражување за периодот од јануари 2018 година до декември 2027 година, достапно на: [https://jpracademy.gov.mk/wp-content/uploads/filr/8072/\(web\)%20primena.merka.pritvor.istrazuvanje.pdf](https://jpracademy.gov.mk/wp-content/uploads/filr/8072/(web)%20primena.merka.pritvor.istrazuvanje.pdf), страница 30 и 31, последен пат проверено на > 25 мај 2025 година.

37 Исто, страници 41 и 42.

отфрлена како неправилна и врз основа на тоа М.М. нема да ги сноси трошоците на постапката двапати.

Друг пример, случајот на Б.Б., која, исто така, има ниски приходи, но сепак над границата пропишана со Законот за бесплатна правна помош. Б.Б., преку приватно ангажиран адвокат, поднесува тужба за развод од својот сопруг, со кого е во брак повеќе од 25 години и од кого повеќе од 20 години трпи психичко насилство што надлежниот Центар за социјална работа не може да го препознае. Постапката за развод трае 2 години. Таа самата ги сноси трошоците за адвокат и другите судски трошоци за постапката за развод. Во судскиот случај, сменети се двајца судии, во меѓувреме е закажана постапка за помирување на брачните другари, која во записникот е констатирана како неуспешна. Најголемиот проблем во случајот е што нема уредна достава на тужбата до тужениот за да даде одговор, бидејќи му е испратена по пошта наместо по судска достава, а тој одбива да го прими документот по пошта. Како последно средство, Судот го користи Министерството за внатрешни работи за да побара од нив да ја достават точната адреса на живеење на тужениот, а се бара и од Министерството да помогне во доставувањето на тужбата. Сепак, Министерството за внатрешни работи не одговорило до следното рочиште, па затоа на товар на Б.Б. се и други трошоци за доставување на тужбата преку извршител.

Во однос на **правдата за децата**, постои долгогодишен проблем со недостатокот на достапни статистички или административни податоци што би ги покажале трошоците за управување со системот за правда за деца. Недостатокот на јасни и достапни податоци значи значителни правни, економски и социјални последици.

Трошоците што институциите ги издвоиле за правда за децата не се пресметуваат одделно, туку кумулативно со други поврзани трошоци, во согласност со Класификацијата на расходи издадена од Министерството за финансии.³⁸ Достапни се податоци за 2020 година кои се однесуваат на вкупните трошоци направени од страна на општинскиот Центар за социјална работа - Скопје за помош и заштита на деца во судир со законот, деца жртви и деца во контакт со законот во согласност со Законот за правда за децата. Годишниот трошок по дете за 2020 година изнесува 38.498 денари.³⁹ Од друга страна, судовите се финансираат преку Судскиот совет. Тие не издвојуваат средства за случаи поврзани со детско престапништво во своите буџети според Законот за правда за децата, ниту пак добиле донации од домашни или меѓународни субјекти по таа основа. Сепак, единствените трошоци што ги имаат судовите во случаи поврзани со детско престапништво се трошоците што ги плаќаат за услугите на одбраната по службена должност, трошоците за вештачење, преместувањето од една институција во друга итн.⁴⁰

38 М. Докмановиќ и други, АНАЛИЗА НА ТРОШОЦИТЕ ВО ОДНОС НА АДЕКВАТНОСТА, ЕФИКАСНОТА, ЕФЕКТИВНОСТА И ПРАВИЧНОСТА НА ВЛАДИНИОТ БУЏЕТ ВО ОБЛАСТА НА ПРАВДА ЗА ДЕЦА ВО СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА достапни на: <https://dspdp.com.mk/wp-content/uploads/2024/05/Analiza-na-troshocite-vo-odnos-na-adekvatnosta-efikasnosta-efektivnosta-i-pravichnosta-na-vladiniot-bu-et-vo-oblasta-na-pravda-za-deca.pdf>, (последно проверено на 20.05.2025), страница 5

39 Исто, страница 18

40 Исто, страница 21

Како резултат на тоа, може да се заклучи дека системот за класификација на буџетот по ставки и сметки не овозможува идентификување на клучните програми за правда за децата и дека не постојат јасни буџетски ставки и програми за да може да се направи прецизна проценка на износите што Владата ги издвојува за оваа намена.⁴¹ Ова го отежнува оценувањето на вистинските трошоци за управување со системот за правда за деца, а во исто време влијае и врз транспарентноста и отчетноста на системот. Од друга страна, постојат и економски последици поради фактот што неможност за следење на расходите одделно од другите социјални услуги може да доведе до неефикасна распределба на ресурсите, каде што основните услуги за децата во судир со законот може да не добијат соодветно финансирање. Кога системот не функционира со јасни податоци, последиците може дополнително да вклучуваат поткопување на ефикасноста на политиките изработени со цел да ги заштитат ранливите деца. Конечно, без доволно финансии и јасно и релевантно буџетско планирање, постои ризик децата во правосудниот систем да не добијат соодветни интервенции, што потенцијално ќе ги влоши социјалните проблеми и долгорочните последици и за децата и за општеството во целина.

Во врска со **децата жртви на кривични дела**, според ЗПД од 2019 година⁴² (надвор од сила) и ЗПД од 2024 година, децата жртви имаат исти права како и возрасните жртви пред, за време и по завршувањето на кривичната постапка, како и посебните права признати со Конвенцијата за правата на детето и други ратификувани меѓународни договори и во согласност со Уставот на Северна Македонија. Децата жртви и децата сведоци уживаат засилена заштита и поддршка од сите институции, органи и поединци во системот за правда за деца, со цел да се намалат негативните последици од кривичното дело врз нив и да се спречи негативното влијание на постапувањето на институциите врз правилниот развој на детето и да се охрабри и поттикне да побара заштита пред надлежен суд. Едно од правата што овој Закон му ги обезбедува на детето жртва, меѓу другите, е правото на информации во врска со пристап до медицинска, психолошка и друга стручна помош и поддршка, пред поведувањето, за време и по завршувањето на кривичната постапка (член 166 став 1 точка 15 од ЗПД). Во полициска постапка и во кривична постапка пред Центарот за социјална работа, детето жртва има право на правна помош од адвокат пред да даде изјава, односно да даде изјава или да поднесе имотно-правно барање, и право на полномошник од моментот на земање на првата изјава, како и во текот на целата постапка (член 167 став 1 од ЗПД).

Според член 53 став 3 од Законот за кривична постапка, жртвата на кривично дело казниво со затвор од најмалку четири години, меѓу другото, има право на советник на сметка на буџетски средства пред да даде исказ, односно изјава или да поднесе имотно-правно барање, ако има тешки психофизички оштетувања или потешки последици од кривичното дело. Според член 55 став 1 точка 1 од Законот за кривична постапка, жртвата на кривични дела против половата слобода и половиот

41 Исто, страница 29

42 Овој закон е обработен во анализата, бидејќи податоците опфатени со оваа анализа се во рамките на овој закон.

морал, човечноста и меѓународното право, покрај другите пропишани права, има право да разговара со бесплатен советник или полномошник пред испитувањето, ако учествува во постапката како оштетена страна. Законот за правда за децата од 2024 година предвидува дека член 39 од Законот за бесплатна правна помош, кој го регулираше плаќањето на адвокатските трошоци за секундарна правна помош што им се дава на децата во постапки пред Центрите за социјална работа и Министерството за внатрешни работи, престанува да важи.

Законот за бесплатна правна помош од 2019 година, со член 49 во преодни и завршни одредби, го остави во сила член 8 од Законот за бесплатна правна помош од 2009 година, во делот од членот што се однесува на заштитата на жртвите на кривични дела и заштитата на жртвите на трговија со луѓе. Оттука, сегашниот член 8 од Законот за бесплатна правна помош од 2009 година предвидува дека барањето за правна помош ќе биде одобрено во сите судски и управни постапки ако со него се решава прашање од интерес за подносителот на барањето, а прашање од интерес за подносителот на барањето се смета за прашање на жртвите на семејно насилство, заштитата на жртвите на кривични дела и заштитата на жртвите на трговија со луѓе. Оттука, со оглед на тоа што ЗПД и Законот за кривична постапка не пропишуваат подетално дали детето жртва има право на бесплатна правна помош, под кои услови и во која постапка, со години механизмите што ги нуди Законот за бесплатна правна помош се испитуваат преку невладини организации.

Во 2023 година, МЗМП⁴³ поднесе три барања за бесплатна правна помош за две девојчиња и една возрасна жена со ментална попреченост, сите три жртви на трговија со луѓе. Сите овие случаи беа упатени до МЗМП од страна на ЦСР.⁴⁴ За трите барања беа издадени потврди за одобрување за секундарна бесплатна правна помош. Одобрените барања за секундарна правна помош за жртви на трговија со луѓе во итна постапка се позитивна практика што го подобри пристапот на жртвите до правна помош и правда, а со тоа правото на жртвите на трговија со луѓе на фер судење стана остварливо во пракса.⁴⁵

Но, ситуацијата е поинаква кога станува збор за странски деца кои се појавуваат во постапки како деца жртви или сведоци. Според правилата на ЗПД и Законот за кривична постапка, децата имаат право на адвокат пред првата изјава. Затоа, Центарот за социјална работа најчесто бара правна помош да се обезбеди преку расположливите средства на МЗМП за застапување од страна на адвокат.

43 Македонско здружение на млади правници, види: <https://myla.org.mk/mk/>. Македонско здружение на млади правници (МЗМП) е една од првите регистрирани организации за обезбедување бесплатна правна помош. Како организација што дејствува во областа на човековите права, има конкретна програма за правна помош, обезбедување средства за судски спорови и пристап до адвокатски услуги за клиентите. Кога таквите средства (главно, опфатени со проектот) не се достапни, МЗМП ги користи можностите што произлегуваат од законите и системите за да обезбеди пристап до правда. Такви беа случаите за жртвите на трговија со луѓе.

44 Центар за социјална работа

45 Б. Божиновска-Силјановска, З. Дранговски, И. Здравкова, мај 2024, ЛЕГИСЛАТИВНА ПРОЦЕНКА НА ПРИСТАПОТ ДО (БЕСПЛАТНА) ПРАВНА ПОМОШ НА ЖРТВИТЕ НА ТРГОВИЈА СО ЛУЃЕ ВО РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА (Извештај подготвен во рамките на Проектот на Советот на Европа).

Таков беше случајот на крајот на март 2025 година, кога 6 странци, од кои 5 беа деца, беа насилно држени во подрумот на кука во скопското село Студеничани под закана со оружје.⁴⁶ МЗМП, во рамките на својот проект финансиран од ЕУ, обезбеди правна помош на децата во постапки пред полициската станица и јавното обвинителство. По добивањето на потребната документација, беше развиена стратегија за овие деца да поднесат барање за бесплатна правна помош што ќе треба да се обезбеди во понатамошната постапка. Сепак, поради фактот што потребната документација бараше дополнително време за подготовка, барањата за бесплатна правна помош не беа поднесени, бидејќи во меѓувреме децата веќе ја напуштија земјата, упатувајќи се во непознат правец. Во секој случај, се очекуваше дека барањата за бесплатна правна помош, доколку бидат поднесени, ќе бидат одобрени. Сепак, според правилата на ЗБПП, бесплатната правна помош ќе ги покрие оние трошоци што настануваат по одобрувањето на барањето. Оттука, многу е веројатно дека во пракса ќе се појави вакуум во однос на надоместокот на трошоците за правна помош што е обезбедена пред одобрувањето на барањата за бесплатна правна помош. Ова би можело да има негативни последици во поглед на интересот на адвокатите да обезбедат правна помош во вакви ситуации, како и за квалитетот на правната помош. На крајот на краиштата, поради системски празнини и неодлучност, тоа би имало и влијанија и последици врз пристапот до правда за децата кои во иднина ќе се појават како жртви или сведоци на кривични дела.

Опишаната ситуација истакнува неколку клучни импликации. Прво, недостатокот на јасност и недореченостите во законската рамка во врска со обезбедувањето на БПП за деца создаваат пречка за ефективно застапување. Доцнењето во поднесувањето барања за БПП (што е поврзано со процесот на добивање на сите релевантни документи издадени од овластените институции во врска со фактичката состојба) и неизвесноста околу надоместокот на трошоците за правните услуги пред одобрувањето, ризикуваат да ја поткопаат правната поддршка достапна за ранливите деца странци. Економски, ова создава неефикасен систем каде што може да се појават трошоци за правна помош, но без достапни средства за покривање на овие трошоци. Ова не само што ги оптоварува ограничените ресурси, туку и го намалува квалитетот на правното застапување, бидејќи адвокатите може да бидат помалку мотивирани да преземат случаи кои не гарантираат финансиска компензација. Од општествена гледна точка, овие системски проблеми би можеле да ја поткопаат пошироката цел за обезбедување еднаков пристап до правда за сите деца, особено деца странци кои можеби веќе се маргинализирани или во неповолна положба во правниот процес. Доколку овие недоречености продолжат, последиците може да вклучат намалена доверба во правосудниот систем, понатамошна виктимизација на ранливите деца и поширока ерозија на заштитата што правниот систем има за цел да ја понуди.

46 <https://www.slobodenpecat.mk/studenichani-tatko-i-sinovi-gi-drzhele-vo-podrum-decata-migranti-se-spasile-so-poraka-do-obvinitelstvoto/>

2. КОНЦЕПТУАЛНИ ЕЛЕМЕНТИ ВО ВРСКА СО ЕДИНСТВЕНОТО ТЕЛО ЗА УПРАВУВАЊЕ СО СИСТЕМОТ ЗА БЕСПЛАТНА ПРАВНА ПОМОШ ВО СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Агенција за бесплатна правна помош – субјект на кого му е доверено управувањето со целиот систем на правна помош и сите негови сектори.

Новото единствено унитарно тело ќе ги преземе сите функции за водење на услугата за бесплатна правна помош и ќе им обезбеди бесплатна правна помош на граѓаните на Северна Македонија. Тоа ќе биде **самостоен и независен државен орган**, модел веќе признат со закон.

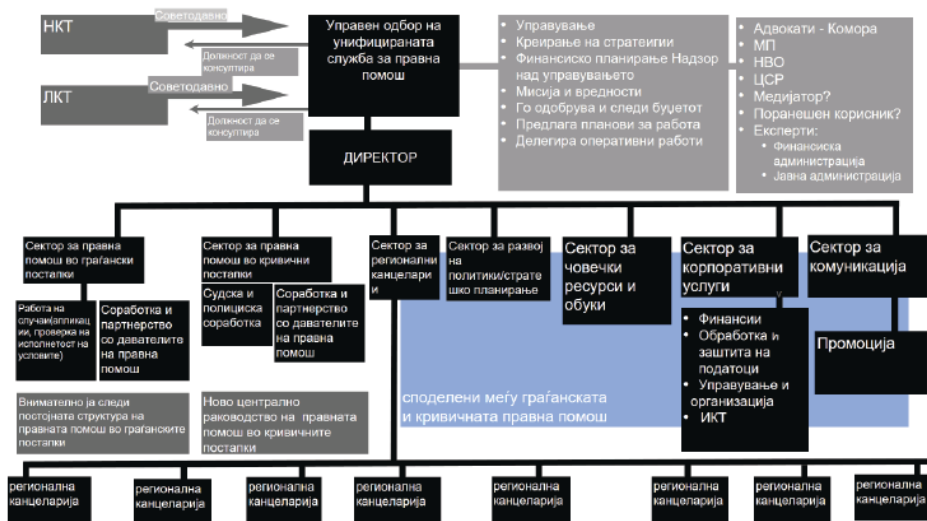

Ќе биде управувано и надгледувано од нов, моќен независен управен одбор кој ќе го надгледува директорот, плус мрежата на подрачни одделенија.

Тоа значи дека ќе биде одвоено од владата и ослободено од ограничувањата кои постојат доколку е само дел во рамките на Министерството за правда, но со потребните заштитни мерки за да се задржи во јавна сопственост. Ќе биде целосно одговорно пред Владата, засегнатите страни во правниот и граѓанскиот сектор, а најважно од сè, пред граѓаните на Северна Македонија. Услугата за клиентите ќе биде негов врвен приоритет. Неговата независност ќе овозможи подобро управување, поиновативен и покреативен пристап, подобрена одговорност кон општеството што се менува и силни вредности фокусирани на еднаквоста и услугите. А бесплатната правна помош во кривичните, граѓанските и управните области, ќе функционира кохерентно како единствен здружен систем.

Се препорачува **структурата** на новото унитарно тело (**Агенција за бесплатна правна помош**) да се состои од четири главни слоеви:

- Управен одбор;
- Директор („извршен директор“);
- Седум сектори низ целиот систем;
- Подрачни одделенија.

Управниот одбор ќе има 9 членови. Тие ќе бидат избрани од Министерството за правда (2), Адвокатската комора (2), невладините организации (1), универзитетските правни клиници (1), судството (1) и Министерствата за финансии (1) и социјална политика (1). Членовите на Одборот ќе имаат фиксен мандат од 4 години, со можност за продолжување уште еднаш. Меѓу нив, членовите на Одборот ќе имаат електичен спектар на искуства, експертиза, вредности и вештини. Бесплатната правна помош ќе има огромна корист од оваа разновидност во сржта на неговото управување. Ќе бидат слушнати сите релевантни гласови, а тоа ќе произведе подобро стратешко управување за бесплатната правна помош во Северна Македонија.

Управниот одбор ќе биде крајното седиште на управување во рамките на единственото унитарно тело. Тој нема да донесува секојдневни оперативни одлуки. Бидејќи ќе има целосни овластувања над својот извршен персонал, поголемиот дел од секојдневните оперативни активности и одговорности ќе им бидат делегирани преку директорот. Одборот ќе ги надгледува општите работи на единственото унитарно тело, преку надгледување на оперативната работа на единственото тело и преку обезбедување стратешки насоки. Ќе води сметка програмата за бесплатна правна помош да се движи на вистинскиот пат во однос на своите стратешки цели и ќе ја одржува нејзината усогласеност со основните

вредности како што се квалитет, партнерство, фокусираност кон клиентот, одржливост, достапност и еднаков третман.

Директорот, под надзор на управниот одбор, ќе ги има сите потребни овластувања за изработка на нова политика, ефикасно и ефективно управување со системот за бесплатна правна помош, подготовка на предлози за нови закони и нормативни акти, контрола на буџетот и поднесување понуди за финансирање. Тие ќе работат заедно со националните и меѓународните организации без ограничувањата кои би постоеле доколку се дел од министерство. Бидејќи се работи за единствено тело, ќе се овозможи поголема слобода за иновации. Единственото унитарно тело ќе биде одговорно за соработка и координација на мрежата на партнери и даватели на бесплатна правна помош во сите сектори, обезбедување обука, промоција на услугата, назначување и плаќање адвокати и ефикасно управување со донесувањето одлуки за сите барања за правна помош. Ќе ги обработува првостепените жалби на начин во чиј фокус ќе биде клиентот и ќе воведува строга контрола на квалитетот.

Директорот ќе има 2 советника, по можност за кривични и граѓански прашања, 1 секретар/ка и 3 сметководители одговорни за целокупното финансиско работење на Агенцијата.

Во 7-те сектори е планирано да има 11 вработени, од кои 7 раководители одговорни за организирање на работата на секторите.

Единственото тело за БПП ќе ја користи и **интегрира постојната мрежа на подрачни одделенија на Министерството за правда.** На овој начин ќе се обезбеди целосна регионална покриеност на територијата на земјата, ќе се обезбедат значајни задачи за вработените во подрачните одделенија и особено ќе се зголеми нивната исплатливост.

3. ПРОЦЕНКА НА ТРОШОЦИТЕ ЗА АКТИВНОСТА НА АГЕНЦИЈАТА ЗА БЕСПЛАТНА ПРАВНА ПОМОШ

Категориите на финансиски трошоци веројатно би ги одразувале единствените услуги и оперативната структура на организацијата. Овие категории би ги опфаќале и директните трошоци за обезбедување услуги за правна помош, како и административните и оперативните трошоци поврзани со функционирањето на системот.

Агенција за бесплатна правна помош: Трошоци за управниот одбор

Бр.	Ставка/кате- го- рија	Број на единици	Цена по единица/ нето вредност (во денари)	Годишни трошоци/ нето вредност (во денари)
1	Надомест за состаноци за членовите/ Компензација	9 x 12 состаноци годишно (првично, подоцна може да се намали на 4-6 состаноци годишно)	24.000 денари	2.592.000 денари
2	Место на одржување	Идеално би било Агенцијата да има сопствен, целосно опремен простор за состаноци и обуки. Просторијата треба да биде опремена најмалку со телевизор, проектор, компјутери, столчиња и бироа.		
3	Канцелариски материјал (материјали за обука, хартија, флип-чарт, маркери, тетратки, пенкала, друг потрошен материјал)	Паушална сума		24.000 денари
4	Обука и професионален развој	4 обуки (2 дена по обука) годишно за 13 лица (9 членови на Управниот одбор, 2 обучувачи, директор и секретар)		2.000.000 денари

Бр.	Ставка/кате- рија	Број на единици	Цена по единица/ нето вредност (во денари)	Годишни трошоци/ нето вредност (во денари)
		4 програми за обука на 4 различни теми X 2 експерти за изработка на про- грамите за обука	5 денови по експерт за една програма x 4 про- грами X 2 експерти X 13.200 денари дневен надомест по експерт (брuto) = 528.000 денари	
		4 обучувачи за спроведување на обуките	4 обучувачи X 4 денови (2 за подготовки и 2 за спроведување на обуки) X 4 обуки X 10.000 денари дневен надомест по обучувач на ден = 640.000 денари	
		ручек, паузи за кафе, мали шишиња вода	4.000 денари по учесник X 13 учес- ници X 4 обуки = 208.000 денари	
		Сместување за учесниците од раз- лични градови на база на Јолујанси- он во еднокреветни соби - Паушален износ (13 соби)	7.000 денари X 13 соби X 4 обуки = 364.000 денари	
		Патување - Паушал- на сума	15 денари по километар (што вклучува алатки за плаќање, гориво, амортизација) X макс. 12.000 км годишно = 260.000 денари	
	Меѓузбир 1 и 3			2.616.000 денари
			Вкупно	4.616.000 денари

Забелешка: намалувањето на потребата од обука и намалената фреквенција на состаноци на Одборот (6, а не 12 годишно), може да доведе до пониски годишни трошоци за Одборот (во следните години)

Агенција за бесплатна правна помош – Трошоци за административен персонал⁴⁷

Бр.	Ставка	Категорија	Број на единици	Цена по единица месечно/нето вредност	Цена по единица месечно/бруто вредност	Вкупни придонеси и данок месечно	Годишни трошоци/ бруто вредност
1	Трошоци за персонал, додатоци и надоместоци (здравствени додатоци, пензиски придонеси) т.е. плати	Директор	1	142.000	217.552	75.552	2.610.624 денари
		Советници	2	90.000	137.306	47.306	3.295.344 денари
		Секретар	1	75.000	114.156	39.156	1.369.872 денари
2	Административен персонал/ сектори (прием, обработка на барања, проверка на подобност, проверка на извештаи, плаќање надоместоци, одлучување по жалби), плати	Раководители со правна позадина	7	70.000	106.440	36.440	8.940.000 денари
		Административни работници со правна позадина	4 ⁴⁸	50.000	75.575	25.575	3.627.600 денари
		Финансии и сметководство	3	83.000	126.502	43.502	4.554.072 денари
3	Оперативни и административни трошоци	Изнајмување канцелариски простор и комунални услуги (400 м2)	12 месеци		240.000		2.880.000 денари
		Канцелариски материјали/ вода/кафе	12 месеци		40.000		480.000 денари

47 Овие пресметки се прикажани во бруто вредност со проценка од + 28 % за задолжително социјално осигурување (18,80 % за придонеси за задолжително пензиско и инвалидско осигурување; 7,50 % за придонеси за задолжително здравствено осигурување; 1,20 % за придонес за осигурување во случај на невработеност; 0,50 % за дополнителен придонес за задолжително осигурување во случај на повреда или професионална болест; 6,556 % за лично ослободување; 10 % за персонален данок на доход) извор: <https://plata.m.ie.mk/>

48 Сектор за граѓанска правна помош и сектор за кривична правна помош.

Бр.	Ставка	Категорија	Број на единици	Цена по единица месечно/нето вредност	Цена по единица месечно/бруто вредност	Вкупни придонеси и данок месечно	Годишни трошоци/ бруто вредност
		Трошоци за телекомуникации (интернет, веб-страница, телефони)	12 месеци		100.000		1.200.000 денари
		Канцелариска опрема (биоро, столчиња, телефони, компјутери, печатачи)	Паушална сума	/			5.500.000 денари
		Трошоци за ИТ и софтвер	12 месеци		40.000		480.000 денари
4	Одржување канцелариска опрема	1 лице на повик	Паушална сума		18.000		216.000 денари
5	Трошоци за усогласеност и регулаторни трошоци (на пр. надоместоци за лиценцирање, токени итн.)		12 месеци				120.000 денари
6	Кампањи за подигање на јавната свест (медииумски кампањи и други активности за односи со јавноста за информирање на јавноста за услугите за правна помош)		Паушална сума				1.000.000 денари

Бр.	Ставка	Категорија	Број на единици	Цена по единица месечно/нето вредност	Цена по единица месечно/бруто вредност	Вкупни придонеси и данок месечно	Годишни трошоци/ бруто вредност
7	Правни истражувања и ресурси (пристап до правни бази на податоци, библиотечни ресурси и претплати на релевантни правни списанија)		Паушална сума претплата на електронска база на податоци на Службен весник годишно за прис-тап за повеќе од 15 корисници е 9.000 денари по корисник	9.000 X 7 кориснички пристапи			63.000 денари
8	Патни трошоци		Паушална сума	3.000 x 21 x 12			756.000 денари
9	Обука и професионален развој	4 обуки (2 дена по обука) годишно за 20 лица (директор, советници, сметководител, раководители и друг административен персонал) (хотел, превоз, тренери, конференциска сала, 2 паузи за кафе)					2.316.000 денари
		4 програми за обука на 4 различни теми X 2 експерта за развој на програмите за обука	10 дена по експерт X 2 експерта X 13.200 денари дневен надомест по експерт (бруто) = 528.000 денари				
		4 обучувачи за спроведување на обуките	4 обучувачи X 4 дена (2 за подготовки и 2 за спроведување на обуки) X 4 обуки X 10.000 денари дневен надомест по обучувач на ден = 640.000 денари				
		Ручек, паузи за кафе, мали шишиња вода	4.000 денари по учесник X 22 учесници X 4 обуки = 352.000 денари				

Трошоци за подрачни одделенија (22 подрачни одделенија)

Бр.	Ставка	Категорија	Број на единици	Цена по единица месечно/нето вредност	Цена по единица месечно/бруто вредност	Вкупни придонеси и данок месечно	Годишни трошоци/бруто
1	Вработени во подрачните одделенија (3 вработени по подрачно одделение)	Плати	66	50.000	75.575	25.575	59.855.400
2	Оперативни и административни трошоци	Изнајмување канцелариски простор и комунални услуги	12 месеци				Без кирија
		Канцелариска опрема	Паушален износ за 22 канцеларии	Паушална сума			10.000.000 денари
		Канцелариски материјали	12 месеци	Паушална сума			300.000 денари
		Трошоци за телекомуникации и интернет	12 месеци	Паушална сума			2.000.000 денари
3	Одржување канцелариска опрема		Паушална сума	Паушална сума			600.000 денари

Бр.	Ставка	Категорија	Број на единици	Цена по единица месечно/нето вредност	Цена по единица месечно/бруто вредност	Вкупни придонеси и данок месечно	Годишни трошоци/ бруто
4	Обука и професионален развој	3 обуки (2 дена по обука) годишно за 66 вработени (хотел, превоз, обучувачи, конференциска сала, 2 паузи за кафе)					4.311.000 денари
		3 програми за обука на 3 различни теми X 2 експерта за изработка на програмите за обука	10 дена по експерт X 2 експерта X 13.200 денари дневен надомест по експерт (брuto) = 792.000 денари				
		6 обучувачи за спроведување на обуките	6 обучувачи X 4 денови (2 за подготовки и 2 за спроведување обуки) X 3 обуки X 12.000 денари дневен надомест по обучувач на ден = 864.000 денари				
		Ручек, паузи за кафе, мали шишиња вода	4.000 денари по учесник X 75 учесници (3 групи истовремено по 22 учесници, 6 обучувачи и 3 раководители) X 3 обуки годишно = 900.000 денари				
		Смештување за учесници од различни градови на база на јолујансион во еднокреветни соби	75 соби 7000 денари x 75 соби x 3 обуки = 1.575.000 денари				
		Трошоци за патување и превоз (надомест на патни трошоци за присуство на конференции, обуки или сродни настани)	15 денари по километар (што вклучува плаќање на алатки, гориво, амортизација) X макс. 12.000 км годишно = 180.000 денари				
	Меѓузбир 1 и 3-5						62.755.400 денари
Вкупно							77.066.400 денари

Трошоци за обезбедување бесплатна правна помош/Примарна и секундарна правна помош

Бр.	Ставка	Категорија	Број на единици	Цена по единица/брuto	Годишни трошоци/брuto
1	Професионални хонорари/ награди/ надоместоци	Адвокати	Паушална сума		8.000.000,00
		Експерти	Паушална сума		3.000.000
		Нотари	Паушална сума		3.000.000
		Судски извршители	Паушална сума		3.000.000
		НВО	Паушална сума (грантови и надоместоци за успешно спроведување на СЕКУНДАРНА ПРАВНА ПОМОШ)		4.000.000
		Правни клиники	Паушална сума		1.000.000
Вкупно					22.000.000 денари

Индиレクトни трошоци:

- Повторно приоритизирање на ресурсите: воспоставувањето агенција за бесплатна правна помош и обезбедувањето ефикасна правна помош може да пренасочи дел од јавните средства кон правна помош, што значи дека овие ресурси нема да се достапни за други владини програми (на пр. затвори, домови за социјална грижа).
- Ублажување на злоупотребата на правната помош: може да има трошоци поврзани со неправилната употреба на системот, вклучувајќи измамнички/злоупотребливи барања за правна помош и трошоци поврзани со надомест од страна на корисниците на трошоците за обезбедената правна помош.

4. ПРИДОБИВКИ ОД СОЗДАВАЊЕТО АГЕНЦИЈА ЗА БЕСПЛАТНА ПРАВНА ПОМОШ

Создавањето на агенција за бесплатна правна помош подразбира концентрација и зголемување на ефикасноста на управувањето со постојните потсистеми во граѓанските, управните, кривичните постапки и системот за правда за деца, но и промени во постапките за правна помош (барање-испорака). Ќе се *решаат проблемите* (подобрување на достапноста и брзината на обработка на барањата за правна помош; намалување на товарот врз судиите за назначување адвокати; обезбедување транспарентност и јасност за адвокатите), *внесување иновации* (внимание на достапноста, функционалноста на процедурите и квалитетот на испорачаната правна помош), ќе се насочи кон *усогласување* на законодавството и практиките со меѓународните и европските *стандарди*, со цел *ефикасен и ефективен систем на правна помош што ќе го олесни пристапот до правда за луѓето во неволја*.

- Потенцијалните **корисници** ќе се **движат полесно** низ системот преку **еден единствен портал** (вклучително и кога се вклучени во различни постапки).

Кога постои единствено тело одговорно за бесплатна правна помош, со централизирана точка за влез, потенцијалните корисници можат полесно и поефикасно да се снајдат во правосудниот систем. Овој поедноставен пристап ја намалува конфузијата, обезбедува побрза поддршка и го минимизира ризикот од неконзистентни упатства - особено за лица вклучени во повеќе постапки истовремено.

Според сегашниот фрагментиран модел, лицата што бараат правна помош можеби ќе треба да се обратат до различни институции за одделни прашања - како што се покренување привремени мерки за заштита од семејно насилство и кривична постапка во случај на семејно насилство и неплаќање издршка на дете. Ова не само што го одложува пристапот до правда, туку и ги оптоварува барателите со непотребни процедури, поднесување документи и нејасни патишта за подобност.

Унифицираниот портал за правна помош нуди јасен и достапен пат до помош, без оглед на видот или бројот на постапки. Корисниците би поминале низ единствена проценка на подобноста, по што телото за правна помош би ја координирало поддршката во сите релевантни области. Овој холистички пристап ја подобрува ефикасноста, промовира подобри резултати и е поодржлив во однос на трошоците (вклучително и за издавање документи за потврда).

На пример, Х.Х. е жртва на семејно насилство и мајка на 4-годишно дете. Сепак, надлежниот Центар за социјална работа, наместо да го утврди нејзиниот статус како жртва на семејно насилство, утврдува дека и таа и нејзиниот насилен сопруг се сторители на семејно насилство и изрекуваат мерки за заштита против двајцата. Во меѓувреме, против нејзиниот насилен сопруг се покренати неколку кривични постапки, кои се поврзани со семејното насилство, а во сите од нив судиите изрекуваат условни казни. На Х.Х. ѝ е потребна правна помош и правно застапување за да покрене кривична постапка за изрекување ефективна казна за непочитување на донесените пресуди. Од друга страна, потребна ѝ е правна помош: да покрене бракоразводна постапка, да поднесе барање за привремена мерка за заштита од семејно насилство и да покрене управна постапка за намалување на бројот на посети што таткото ги има со детето, како и да бара гледањето на детето со таткото да биде пред Центарот за социјална работа под надзор.

Ова е класичен случај, каде што клиентот (во конкретниот случај Х.Х.) се соочува со неколку правни проблеми, но не може да го добие правото на бесплатна правна помош, поради законски, систематски недоследности и така натаму. Со унифициран систем за правна помош, клиентот би аплицирал еднаш. Еден службеник за правна помош би ја проценил нејзината ситуација и би доделил правен застапник за справување со сите прашања истовремено. Ова не само што би заштедило време и административни трошоци, туку би му дало и на клиентот поголема шанса за координирана правна стратегија и поволни исходи. Од системска перспектива, моделот на едно тело го намалува удвојувањето на ангажманот, го подобрува следењето и управувањето со случаите и овозможува подобро планирање на ресурсите. Со текот на времето, тоа води до пониски јавни трошоци поради административната ефикасност и предвременно решавање на споровите.

► Внимателност и **брзина** во обработката на **барања** за правна помош (за сите постапки).

Постапката за обработка на барањата за правна помош не е секогаш ефикасна и ефективна. Имено, во рамките на системот за бесплатна правна помош (надлежност на Министерството за правда), Законот предвидува дека постапката за секундарна правна помош започнува со поднесување на барање за секундарна правна помош од страна на заинтересираното лице до подрачното одделение на Министерството кое се наоѓа на подрачјето каде што лицето има живеалиште или престојувалиште.⁴⁹ Заедно со барањето, лицето поднесува изјава за својата финансиска и имотна состојба, како и само оние документи/докази што се поврзани со правното прашање за кое го поднесува барањето.⁵⁰ Министерството во рок од 15 денови по службена должност ги добива сите други потребни документи од надлежните институции, испитува дали барателот ги исполнува условите

49 Член 16, Закон за бесплатна правна помош

50 Исто, член 8

предвидени во Законот за одобрување на СПП, подготвува потврда со која се одобрува или известување со кое се одбива секундарната правна помош и го организира првичниот состанок помеѓу барателот и назначениот адвокат во случај на одобрување на барањето.

Меѓутоа, доколку овластеното службено лице утврди дека се потребни дополнителни податоци, тогаш во рок од седум денови од денот на приемот на барањето, ќе побара дополнителни податоци од барателот на секундарна правна помош. Барањето за дополнителни податоци го прекинува рокот од 15 денови до денот на приемот на бараните податоци.⁵¹ Надлежните институции од кои се бараат податоците имаат рок од 7 денови од приемот на барањето да ги достават бараните податоци до Министерството. Овие рокови се однесуваат на редовната постапка за одобрување на СПП.

Законот предвидува и итна постапка кога има итна потреба од обезбедување правна помош или се утврдени кратки рокови од страна на судот или друг надлежен орган за постапување по конкретно правно прашање, тогаш барањето се одобрува во рок од два дена од денот на приемот. По издавањето на потврдата со која се одобрува барањето за секундарна правна помош, овластеното службено лице е должно, во рок од 15 денови, да испита и утврди дали барателот ги исполнува условите за одобрување на СПП.

Кога станува збор за итни постапки, во пракса Министерството постапува ефикасно во рамките на предвидените рокови и досега нема познати отстапувања, земајќи ја предвид итноста на постапката. Сепак, во рамките на редовните постапки, одложувањата во обработката и одлучувањето по барањата за одобрување на секундарна правна помош стануваат сè почести. Ова се должи на недоволната ажурност на надлежните институции кои се должни да ги достават податоците до Министерството што се неопходни за да се утврди дали барателот ги исполнува условите за доделување секундарна правна помош. Одложувањето во постапувањето може да има сериозни последици за барателот, особено ако барателот е жртва на семејно насилство.

Во неодамнешен случај, барател на секундарна правна помош, преку овластено здружение за обезбедување примарна правна помош, МЗМП, поднесе барање за одобрување секундарна правна помош за развод на брак. Барателот бил жртва на семејно насилство, пријавен во МВР и во Центарот за социјална работа и за кој се водеше паралелна постапка пред суд за изрекување привремени мерки за заштита (постапката ја покренa ЦСР по службена должност; не беше присутен адвокат). Барањето се обработуваше речиси 2 месеца, во исчекување на податоци за имотната и финансиската состојба на барателот од надлежните институции. Барањето беше одобрено по 2 месеца. Во меѓувреме, Судот изрече привремени мерки за заштита, но отстранувањето на сторителот од домот не беше една од изречените мерки. Во меѓувреме, практиката на Министерството е да не одобрува барање за поведување постапка за иселување пред надлежен суд додека не се

заврши постапката за развод. Оттука, барателката, жртва на семејно насилство, избегала од својот дом поради ситуацијата, оставајќи ги своите 2 деца со својот насилен сопруг. Таа поднесе уште едно барање за секундарна правна помош за покренување постапка за иселување во втората половина на мај 2025 година, но дури и по предвидениот рок од 15 денови, нејзиното барање сè уште не беше одобрено.

Последиците од неефикасното постапување по поднесените барања во овој конкретен случај се доста сериозни, со оглед на тоа што подносителката на барањето е принудена да не живее во својот дом што формално правно е во нејзина сопственост, да не живее со своите деца, постојано да се плаши дали ќе им се случи истото што ѝ се случило нејзе, како и да биде изложена на дополнителни трошоци.

Во кривичните постапки, кога станува збор за жртви на насилни кривични дела, бесплатна правна помош се одобрува согласно ЗБПП. Постапката обично се третира како итна без проверка на финансиската и имотната состојба на жртвите. Времетраењето на оваа постапка е во рок од 15 денови.

Бесплатна правна помош во кривична постапка за обвинетите може да се одобри согласно член 75 од ЗКП, каде што обвинетиот е должен да ги достави потребните документи со кои може да се докаже неговата неспособност да ги покрие трошоците на постапката. Иако одредбата во Законот не наметнува ваков вид обврска за подносителот на барањето/обвинетиот, праксата на судовите го прави тоа. Значи, по поднесувањето на барањето, кое може да се направи во која било фаза од постапката и усно директно на записникот од рочиштето, и по доставувањето на потребните документи поврзани со финансиската состојба на обвинетиот, судијата може да одлучи со посебна одлука за време на судењето или на крајот од судењето со главната пресуда.

Затоа, нема рокови во кои судиите треба да постапуваат по поднесените барања за одобрување на бесплатна правна помош во кривичните постапки. Со оглед на праксата на судовите и добиените статистички податоци, само 1 предмет во последните 2 години на ниво на цела Република е одобрен согласно член 75 од ЗКП.

► **Примарната правната помош и активностите за подигање на правната свест** ќе станат дел од агендата за правна помош.

Вклучувањето на активностите за примарна правна помош и подигањето на правната свест во формалната агенда за правна помош претставува клучен чекор кон поинклузивен и подостапен правосуден систем во земјата. Во моментот, низ целата земја има 32 подрачни одделенија и канцеларии на Министерство-то за правда (види Табела 13 од оваа анализа), 560 регистрирани адвокати⁵², 16 здруженија (6 во Скопје, 2 во Битола, 2 во Делчево, 2 во Тетово и во Куманово,

52 <https://www pravda.gov.mk/bp-advokati>, последен пат проверено на 28.05.2025

Штип, Струмица и Свети Николе)⁵³ и 8 правни клиници (4 во Скопје, 2 во Тетово и во Кичево и Штип)⁵⁴.

Откако Законот влезе во сила, спроведен е само еден јавен повик за аплицирање за грантови за примарна правна помош. Сега, без финансиска поддршка, некои организации на граѓанското општество и правни клиници обезбедуваат ограничени услуги, а пристапот до примарна правна помош останува нееднаков и географски ограничен. Во моментот, примарната правна помош е најчесто достапна во урбаните центри како што се Скопје, Битола, Штип и Тетово и другите градови споменати погоре, каде што здруженијата и правните клиници работат со поддршка од донатори или преку локални партнерства. Сепак, руралните и оддалечените области, особено во источните и југозападните региони, се соочуваат со значителни недостатоци. Граѓаните што живеат во овие региони честопати се борат да пристапат дури и до основните правни информации поради недостаток на работа на терен, ресурси или инфраструктура.

Оваа географска разлика придонесува за правна исклученост, особено за ранливите популации како што се ромската заедница, самохраните родители, лицата со попреченост и оние што живеат во сиромаштија. Многумина не се свесни за своите права или за процедурите потребни за решавање на правните прашања поврзани со социјалната помош, вработувањето, домувањето или граѓанскиот статус. Без рана интервенција преку примарна правна помош или кампањи за подигање на свеста, малите правни проблеми честопати ескалираат во посложени и скапи спорови.

Со формално интегрирање на примарната правна помош и подигање на свеста во националниот систем за правна помош, Северна Македонија има потенцијал да создаде попроактивен модел - модел кој рано се справува со правните потреби и спречува судски спорови каде што е можно. Активностите за подигање на свеста, вклучувајќи работилници во заедницата, печатени материјали и онлајн алатки на повеќе јазици, можат да ги оспособат граѓаните со знаење за нивните права и како да ги остварат. На пример, во општина со висока невработеност, редовните сесии за правни информации за правата на работниците и достапните правни лекови можат да спречат експлоатација и да поттикнат навремено дејствување. Слично на тоа, мобилните тимови за правна помош кои патуваат во недоволно опслужени области можат да обезбедат консултации на лице место, со што ќе помогнат да се премости јазот меѓу руралните и урбаните средини во пристапот до правни услуги.

Институционализацијата на овие услуги би овозможила подобра координација помеѓу Министерството за правда, општините, граѓанското општество и правната фела. Исто така, би се отвориле патишта за одржливо финансирање, обука за давателите на правна помош и механизми за следење за да се обезбеди квалитет и конзистентност. Долгорочниот потенцијал е значаен: помалку луѓе ќе се соочат со судски

53 <https://www.pravda.gov.mk/bpp>, последен пат проверено на 28.05.2025

54 <https://www.pravda.gov.mk/clinics>, последен пат проверено на 28.05.2025

постапки без поддршка, јавната доверба во институциите ќе расте, а правосудниот систем ќе функционира поефикасно. Правното зајакнување на ниво на заедницата на крајот на краиштата придонесува за поголема социјална стабилност и отпорност.

- Функционален систем на независно **назначување** адвокати (вклучително и задолжително учество, **отстранување на товарот врз обвинителството и судовите**); **транспарентност** во назначувањето и **плаќањето** на адвокатите.

Назначувањето адвокати во рамките на системот за бесплатна правна помош се разликува од назначувањето адвокати во кривична постапка. Според ЗБПП, адвокатите кои даваат секундарна правна помош мора да бидат регистрирани во Регистарот на адвокати кои даваат секундарна правна помош, кој го води Министерството за правда. Начинот на назначување адвокати е по азбучен ред за подрачјето во кое барателот/корисникот на секундарната правна помош има свое живеалиште или престојувалиште.⁵⁵ Доколку во Регистарот на адвокати за тој регион нема регистриран адвокат од соодветната адвокатска заедница, тогаш се назначува адвокат од друга најблиска адвокатска заедница.

Назначувањето адвокати го вршат вработените во подрачните одделенија. Во отсуство на механизам за контрола или надзор, назначувањето адвокати во пракса се врши врз основа на достапноста на адвокатот или познанството на адвокатот со вработениот, а не по азбучен ред како што е предвидено со Закон. Од речиси 500 адвокати регистрирани во Министерството за правда, повеќе од половина никогаш не биле ангажирани во ниту еден случај за обезбедување на СПП.

Соодветен пример за илустрирање на воспоставената практика на подрачните одделенија би можел да биде тврдењето на адвокат за време на обука за бесплатна правна помош дека добива 50 предмети месечно за обезбедување секундарна правна помош од истото подрачно одделение. Не постојат правила или критериуми утврдени во водечката одредба за назначување адвокати по службена должност за задолжителна одбрана во кривична постапка. Единствената одредба е дека претседателот на судот го назначува адвокатот во случаи на задолжителна одбрана, што остава широко поле на дискреција за начинот на избор на назначениот адвокат, по слободна проценка на претседателот на судот.⁵⁶

Назначувањето адвокати по службена должност за обезбедување бесплатна правна помош во кривична постапка согласно член 75 од ЗКП предвидува можност обвинетиот сам да избере адвокат од листата адвокати од соодветната адвокатска заедница, а претседателот на судот го назначува адвокатот. Меѓутоа, доколку обвинетиот не го избере адвокатот, тогаш начинот на назначување на адвокатот е ист како и за задолжителната одбрана, што укажува на истиот заклучок и практика на назначување на истите адвокати во континуитет.

⁵⁵ Член 30, ЗБПП

⁵⁶ Член 74, ЗКП

Во постапките што вклучуваат деца во судир со законот, во согласност со стариот ЗПД (2019), во одредени случаи како што се оние каде што дејствието на дете во ризик под 14 години е предвидено со Закон како кривично дело казниво со затвор од најмалку пет години или кога постои закана по личноста, правата и интересите на детето и во случаи кога јавниот обвинител предлага мерки за дете во ризик над 14 години за дело кое е законски дефинирано како кривично дело казниво со затвор до три години, доколку, според проценката на Центарот, постои закана по личноста, правата и интересите на детето, Центарот за социјална работа назначува адвокат по службена должност од список составен од Адвокатската комора на Република Северна Македонија.⁵⁷

Според член 90 од ЗПД од 2019 година, во судска постапка, бранителот го назначува судот по службена должност (во оваа одредба немало утврдени критериуми).

Во постапката пред јавниот обвинител, пред да одлучи дали да поднесе барање за покренување подготвителна постапка, јавниот обвинител го испрашува детето во присуство на неговите родители или старатели и адвокатот на одбраната. Јавниот обвинител ќе назначи адвокат на детето по службена должност од списокот адвокати доставен од Адвокатската комора на Северна Македонија кога родителите самите не ангажираат адвокат. Како што може да се види погоре, конфузијата на одредбите во Законот за надлежноста и начинот на назначување адвокати, во пракса придонесе за нивна злоупотреба и нетранспарентно поставување адвокати во постапката. Истите адвокати беа континуирано назначувани, многу често со телефонски повик.

Причините зошто надлежните органи воспоставиле ваква долгогодишна практика се различни. Во кривичните постапки, се назначуваат адвокати кои нема да ја усложнуваат постапката, нема да поднесуваат приговори, жалби, ќе ги прифаќаат плаќањата под тарифата без никакви приговори итн., и на тој начин предметите ќе се завршуваат побрзо. Во системот на БПП, обично се назначуваат адвокати кои се блиски до вработените, истата практика ја применуваат и центрите за социјална работа, Министерството за внатрешни работи и јавното обвинителство. Недостатоците на оваа воспоставена практика за назначување адвокати, без критериуми, услови или соодветни правила, доведуваат до неефикасна и недоволно квалитетна правна помош.

Недостатокот на транспарентност во назначувањето адвокати од страна на сите вклучени засегнати страни одговорни за различните процедури доведе до создавање на специјален софтвер⁵⁸ за назначување адвокати по службена должност, кој е целосно дигитализиран.

⁵⁷ Член 25 од ЗПД, 2019, не е во сила

⁵⁸ Софтверот за назначување адвокати по службена должност е изработен во соработка со ЕУ и Советот на Европа, во рамките на програмата на ЕУ и Советот на Европа, Хоризонтален инструмент за Западен Балкан и Турција.

Се очекува дека овој софтвер ќе ја промени воспоставената практика на назначување адвокати и ќе воведо транспарентност во процесот на назначување, а, исто така, ќе им овозможи на соодветно обучените адвокати да бидат на соодветните листи за назначување во одредени области, што ќе доведе до зголемен квалитет, навременост и ефикасност во обезбедувањето правна помош. Софтверот го упоравува Адвокатската комора, која се предлага да биде едно од водечките тела во предложената Агенција.

► Подобрена **комуникација** меѓу засегнатите страни.

Системот за бесплатна правна помош е во постојан процес на подобрување од 2010 година. Во периодот од 2010 до 2019 година, комуникацијата меѓу главните засегнати страни во системот беше отежната, а соработката речиси и да не постоеше. Од почетокот на 2020 година е формирано Националното координативно тело за спроведување на Законот за бесплатна правна помош (НКТ). НКТ е форум за споделување информации, комуникација и координација меѓу засегнатите страни за теми од значење за спроведувањето на Законот за бесплатна правна помош и олеснувањето на пристапот до правда на национално ниво. НКТ работи на состаноци.⁵⁹ Состаноците на НКТ се одржуваат најмалку еднаш на три месеци, а доколку е потребно и почесто. Координацијата и организацијата на состаноците на НКТ, како и фасилитирањето на состаноците, започнаа во рамките на Проектот „Поддршка за подобар пристап до поквалитетни услуги на бесплатна правна помош во Северна Македонија“ и продолжија во рамките на Проектот „Кон консолидиран и поефикасен систем за бесплатна правна помош (БПП) во Северна Македонија“, Хоризонтален инструмент за Западен Балкан и Турција III“ - Заедничка програма на Европската Унија и Советот на Европа.

Во 2023 година, во рамките на Проектот на Советот на Европа, беше спроведена активност за самоевалуација на работата на НКТ, која беше спроведена преку пополнување анонимен прашалник од страна на лицата кои учествуваа во неговата работа. Резултатите од самоевалуацијата покажаа дека повеќе од 80 % од испитаниците веруваат дека НКТ во голема мера придонело за подобрување на комуникацијата и соработката, а ваков вид форум значително помага во решавањето на проблемите и предизвиците со кои се соочуваат подрачните одделенија при спроведувањето на БПП, преку размена на искуства и пракса. Друг заклучок беше дека покрај советодавната улога, НКТ треба да има и поголема функција во креирањето политики. Конечно, 93 % од тие испитаници веруваат дека законското регулирање на функцијата, составот и надлежностите ќе овозможи одржливост и функционалност на телото.⁶⁰

59 <https://pravnapomos.mk/nacionalno-koordinativno-telo/>

60 Види го Записникот од 11-тиот состанок на Националното координативно тело, достапен на: <https://pravnapomos.mk/nacionalno-koordinativno-telo/>

- **Демократски придонес** од сите сектори во управувањето со телото (споделена **одговорност и сопственост**).

Секоја институција има свои показатели за работењето и институционални цели, додека интеракцијата во форматот на агенцијата за бесплатна правна помош ќе овозможи прашањето за правна помош да се разгледа од перспектива на потенцијалните корисници на правна помош и да се усовршат институционалните пристапи кон општата цел за обезбедување пристап до правда за сите на кои им е потребна.

- **Стратешки пристап и координација меѓу засегнатите страни:** податоци, планирање, следење, прилагодување, упатувања.

Редовните состаноци меѓу засегнатите страни кои се дел од агенцијата за бесплатна правна помош ќе овозможат следење на трендовите во системот на правна помош во сите постапки, ќе го олеснат формулирањето конкретни мерки насочени кон предизвиците во системот и потсистемите, додека меѓуресорските напори ќе обезбедат одржливост на усвоените мерки.

- Специјализиран и **посветен** субјект кој, покрај справувањето со секојдневната рутина, ќе фаворизира и **иновации** и креативно размислување (перманентна евалуација на практиките, предлози за подобрувања).

Предложениот формат на агенцијата за бесплатна правна помош со управен одбор ќе го олесни одвојувањето на дневната рутина - барања, назначување адвокати, испорака на правна помош, известување и плаќање - од поконцептуалните пристапи во насока на обезбедување на ефикасност и ефективност, вклучително и преку развој на иновации и креативни решенија.

- Наменска и **посебна буџетска линија** различна од другите буџетски корисници.

Постоењето на управувачки субјект ќе придонесе за правилно планирање и проценка на потенцијалните трошоци, додека наменскиот буџет за правна помош ќе ѝ овозможи на агенцијата стратешки да се справи со постојните предизвици во системот за правна помош, со што ќе се погрижи целта за пристап до правда за сите на кои им е потребна да преовладува над другите институционални предизвици.

- **Административна работа** доверена на лица обучени за задачата.

Процесот на барање и доставување правна помош опфаќа неколку административни задачи, а агенцијата за правна помош ќе ги обучи своите вработени за брзо и совесно извршување на овие задачи.

- **Квалитет** на постојано испорачување правна помош на агендата и усогласување со договорените **вредности на правната помош** како што се квалитет, партнерство, фокус кон клиентот, пристапност, одржливост и еднаков третман.

Засега, квалитетот на услугите за правна помош не мора нужно да се разгледува од страна на субјектите што управуваат со потсекторите/правната помош во различни постапки. Агенцијата за бесплатна правна помош, во соработка со Адвокатската комора, ќе ги засили напорите за обука на адвокати, а воедно ќе промовира релевантни деонтолошки и професионални стандарди.

- **Независна и непристрасна** правна помош, ослободена од судир на интереси.

Механизмот заснован на јасни правила за назначување адвокати за правна помош, усвоен од Агенцијата за бесплатна правна помош, ќе помогне да се исклучи прекумерното влијание на различните актери во правдата и нивните пристрасни преференции во процесот на назначување адвокати за правна помош.

- Правна помош ориентирана кон **конкретните потреби на ранливите корисници**.

Постојаното внимание на Агенцијата за бесплатна правна помош кон потребите на корисниците на правна помош ќе го олесни развојот на соодветни институционални мерки (како што се обука, специјализација), со цел да се обезбеди целосно препознавање и задоволување на потребите на ранливите корисници.

- Охрабрување и поттикнување на властите и МП (политики, изготвување закони) за **усогласување на законодавството и практиките со меѓународните и европските стандарди**.

Форматот на агенцијата за бесплатна правна помош како управувачки субјект е предложен од релевантни меѓународни упатства и препораки и е одобрен во практиката на неколку европски земји.

5. ПРИДОБИВКИ ОД ЕФИКАСНО УПРАВУВАНАТА ПРАВНА ПОМОШ

Анализата на трошоците и придобивките од правната помош обично открива дека иако таа доаѓа со јавни трошоци однапред, пошироките социјални, економски и правни придобивки можат да ги надминат овие трошоци. Пристапот до правно застапување помага да се спречат поголеми општествени трошоци во иднина, преку придонесување и кон индивидуалната благосостојба и кон пошироката ефикасност на системот.

5.1. Подобрен пристап до правда

Основната придобивка на агенцијата за бесплатна правна помош е овозможување на ранливите популации (групи со ниски приходи, маргинализирани групи) да пристапат до правно застапување. Правната помош води сметка лицата со пониски приходи да имаат можност за пристап до правосудниот систем, преку заштитување на нивните законски права на фер и правичен начин.

Податоците дадени погоре покажуваат необјасниво низок број корисници на правна помош во сите постапки. За потсетување, во 2024 година, 5.030 лица добиле примарна правна помош, додека од 230 поднесени барања за секундарна правна помош, одобрени се 174. Вкупниот број предмети за 2024 година каде што странките биле ослободени од трошоците на постапката согласно одредбите од Законот за парнична постапка, е 20. Во 2024 година, бројот на предмети во кои судот му назначил адвокат на обвинетиот согласно член 74 од ЗКП бил 1558, додека - имало само 1 предмет согласно член 75 од ЗКП. Во исто време, според најновите податоци од Светската банка, стапката на сиромаштија во Северна Македонија во 2024 година, мерена според границата на сиромаштија на горен среден приход (6,85 американски долари дневно во паритет на куповната моќ (ПКМ) за 2017 година), се проценува на околу 19 %. **Подобрувањето на управувањето со системот за правна помош ќе ја подобри достапноста на правната помош и ќе доведе до зголемување на бројот на корисници.**

5.2. Ефикасност во правниот систем

Правната помош гарантира дека случаите подобро се подготвуваат и застапуваат, со што придонесува на намалување на одложувањата и застојот во судовите. Ова може да му помогне на судскиот систем да функционира поефикасно, преку намалување на времето и ресурсите потребни за решавање на случаите. Исто така, правната помош честопати води кон поефикасно решавање на случаите со тоа што обезбедува правилно постапување по случаите од самиот почеток, со

што се намалува потенцијалот за жалби или долготрајни судски постапки. Исто така, може да го намали товарот врз судовите и институциите со промовирање на алтернативно решавање на спорови. Ова придонесува за подобрена доверба во судството како резултат на покажаната праведност.

5.3. Намалување на криминалот и поврзаните јавни трошоци

Правната помош би можела да придонесе за намалување на криминалот преку водење сметка дека обвинетите за кривични дела се правилно застапени, намалување на погрешните пресуди или помош во процесите на рехабилитација. Во семејното право, пристапот до правна помош може да ги намали конфликтите и насилството, што би можело да ги намали трошоците за спроведување на законот и здравствената заштита со текот на времето.

5.4. Социјална и економска стабилност

Преку обезбедување правна поддршка, правната помош може да помогне во спречувањето лични кризи што би можеле да произлезат од законски проблеми (на пр. иселување, губење старателство над дете, неправедно отпуштање). Исто така, треба да се имаат предвид намалените социјални трошоци од нерешени правни прашања, како што се влошување на менталното здравје, распади на семејствата и бездомништво.

5.5. Економски придобивки

► Продуктивност на работната сила:

- Правната помош може да спречи работниците да изгубат работа или да бидат неправедно третирани, преку промовирање на поголема стабилност на работното место и поголема продуктивност.

► Долгорочни заштеди:

- Правната помош често може да ги реши споровите пред тие да ескалираат во позначајни правни проблеми. На пример, раната интервенција во семејното право или станбените прашања може да спречи ситуации кои инаку би можеле да доведат до поголеми општествени трошоци, како што се бездомништво, семејно насилство или затегнати семејни односи. Особено релевантна во овој контекст, е примарната правна помош.
- Спречувањето на нерешени правни спорови преку правна помош може да избегне идни економски оптоварувања врз социјалните услуги, здравствената заштита и системот на кривична правда.

► **Подобрена јавна доверба:**

- Правната помош може да поттикне поголема доверба во правниот систем, преку промовирање општествена кохезија и намалување на веројатноста од појава на граѓански немири. Над 2/3 од испитаниците (68,5 %) не се согласуваат (ниту целосно ниту делумно) дека законите и правосудниот систем во Северна Македонија се праведни и фер.⁶¹

61 Г. Коцевски, Гоце Коцевски, М. Граматиков, Патот до правдата во Северна Македонија, достапно на докторат <https://rm.coe.int/path-to-justice-eng-2023/1680ab96f0>, страница 65

6. ЗАКЛУЧОЦИ ОД АНАЛИЗАТА НА ТРОШОЦИ И ПРИДОБИВКИ

Фактичка ситуација ⁶²	Реални трошоци за управување со правната помош (без трошоци за давателите на правна помош)	Предности од формирање агенција за бесплатна правна помош	Потенцијални трошоци за управување со системот за правна помош од страна на агенцијата за бесплатна правна помош (без трошоци за давателите на правна помош)
- Во системот за правна помош во кривичните постапки, само неколку сиромашни обвинети всушност имале корист од неа; - Граѓанската и административната правна помош се ограничени поради ограничените правила за подобност и недоволниот административен капацитет;	<u>Само расходите на Секторот за БПП</u> (вклучувајќи ги и подрачните одделенија) во 2024 година изнесуваа 47.742.178 денари. Трошоци за управување со системот за правна помош за деца (Нема достапни податоци)	- Потенцијалните корисници ќе се движат полесно низ системот преку единствен портал (вклучително и кога се вклучени во различни постапки); - Внимателност и брзина во обработката на барањата за правна помош (за сите постапки);	121.090.912 денари Забелешка: Вообичаените категории на трошоци (т.е. трошоци без обука, еднакратна набавка на канцелариска опрема, намалени трошоци за патување) сочинуваат 95.207.912 денари.

62 Во 2024 година, 5.030 лица добиле примарна правна помош според Годишниот извештај за спроведување на Законот за бесплатна правна помош за 2024 година, додека од 230 поднесени барања за секундарна правна помош, одобрени се 174. Во 2024 година, имало 21 подрачни единици со 20 подрачни одделенија, од кои 5 канцеларии биле без ниту еден вработен. Бројот на вработени лица во рамките на подрачните единици бил 78. Одделот за бесплатна правна помош потрошил 47.742.178 денари, плус некои други трошоци за канцелариски материјали. Вкупниот број предмети за 2024 година каде што странките биле ослободени од процесните трошоци согласно одредбите од Законот за граѓанска постапка, е 20. Во 2024 година, бројот на предмети во кои судот му назначил адвокат на обвинетиот согласно член 74 од ЗКП бил 1558, додека според член 75 од ЗКП - имало само 1 предмет. Вкупниот износ платен за трошоците и наградата на бранителите назначени по службена должност согласно член 74 од ЗКП за 2024 година изнесуваше 19.090.000 денари, а согласно член 75 изнесуваше 64.350 денари. Податоците за исплатените средства за бесплатна правна помош за деца во постапките пред МВР и ЦСР треба да бидат содржани во годишните извештаи на МП, но сепак нема расчленети информации за исплатените средства за бесплатна правна помош за деца. Процесот на собирање податоци покажа дека податоците се нецелосни и достапните податоци не се нужно точни, што само по себе зборува за недостаток на управување со секторот. Податоците дадени погоре покажуваат необјасливо низок број корисници на правна помош во сите постапки. Според најновите податоци од Светската банка, стапката на сиромаштија во Северна Македонија во 2024 година, мерена според границата на сиромаштија на горен среден приход (6,85 американски долари дневно во паритет на куповната моќ (ПКМ) за 2017 година), се проценува на околу 19 %. Подобрувањето на управувањето со системот за правна помош ќе ја подобри достапноста на правна помош и ќе резултира со зголемување на бројот на корисници.

Фактичка ситуација	Реални трошоци за управување со правната помош (без трошоци за давателите на правна помош)	Предности од формирање агенција за бесплатна правна помош	Потенцијални трошоци за управување со системот за правна помош од страна на агенцијата за бесплатна правна помош (без трошоци за давателите на правна помош)
- Правната помош за деца е под влијание на недостатокот на интерес кај адвокатите и испреплетените надлежности на различните институции; - Паралелните програми за правна помош, во зависност од видовите постапки за кои се бара правна помош, се тешки за навигација; - Институциите вклучени во управувањето со системите за правна помош имаат други главни одговорности и правната помош не е прв приоритет на овие институции; - Нема расчленети информации за платените средства за бесплатна правна помош за деца.	Трошоци за управување со системот за правна помош во кривичните постапки - членови 74 и 75 од ЗКП (Нема досапатни податоци)	- Активностите за примарна правна помош и подигање на правната свест ќе станат дел од агендата за правна помош; ефикасно управуваните ПО ќе се користат со полн потенцијал; - Функционален систем на независно назначување адвокати (вклучително и за задолжително учество, со што се отстранува товарот врз обвинителството и судовите); - Транспарентност во назначувањето и плаќањето адвокати; - Стратешки пристап и координација меѓу засегнатите страни; донесување одлуки олеснети од систем на прецизно собирање и обработка на податоците; - Специјализиран и посветен субјект кој фаворизира иновации и креативно размислување; употреба на ИТ и софтверски решенија, вклучително и интероперативност на базите на податоци; - Наменски и посебен буџет на агенцијата, различен од другите корисници на буџетот;	

Фактичка ситуација	Реални трошоци за управување со правната помош (без трошоци за давателите на правна помош)	Предности од формирање агенција за бесплатна правна помош	Потенцијални трошоци за управување со системот за правна помош од страна на агенцијата за бесплатна правна помош (без трошоци за давателите на правна помош)
		- Административна работа доверена на лица обучени за задачата; - Квалитетот на испорачаната правна помош перманентно на агендата и усогласеност со договорените вредности на правна помош како што се квалитет, партнерство, фокус кон клиентот, достапност, одржливост и еднаков третман; Независна и непристрасна правна помош, ослободена од судир на интереси; - Правна помош ориентирана кон конкретните потреби на ранливите корисници; - Усогласување на законодавството и практиките со меѓународните и европските стандарди. ИМПЛИЦИТНО - Подобрен пристап до правда преку достапна и ефикасна правна помош, но, исто така, придонесување кон поголема ефикасност во законскиот систем, намалување на криминалот и поврзаните јавни трошоци, социјална и економска стабилност и економски придобивки.	

- **Потенцијалните годишни трошоци за Агенцијата за бесплатна правна помош** како нов формат на управување со правната помош во сите категории на постапки, со сите негови слоеви, се проценуваат на **121.090.912 денари** (вклучувајќи го и управниот одбор на агенцијата за бесплатна правна помош - 4.616,000 денари, административниот персонал - 39.408.512 денари и зајакнатите 22 подрачни одделенија- 77.066.400 денари).
- За правна помош управувана од Секторот за бесплатна правна помош врз основа на Законот за бесплатна правна помош (само еден сектор) во 2024 година потрошени се 47.742.178 денари, **потенцијалните годишни трошоци** од 121.090.912 денари **се однесуваат на управувањето со правна помош во сите постапки (сите сектори), со очекувано значително зголемување на бројот на случаи на обезбедување правна помош**, вклучувајќи правна помош врз основа на член 75 од ЗКП, секундарна правна помош врз основа на Законот за бесплатна правна помош, бесплатна правна помош обезбедена за деца во постапките пред МВР и ЦСР и примарна правна помош.
- Имајќи ги предвид придобивките од ефективното и ефикасно управување со системот за правна помош, несомнениот заклучок е дека **предложениот нов формат за управување со Агенцијата за правна помош е очигледно посоодветен за Република Северна Македонија**. Исто така, треба да се потсетиме дека обезбедувањето ефикасна правна помош не се однесува само на нето придобивките од системот за правна помош, туку е и **обврска што произлегува од меѓународните и европските стандарди**.

Оваа публикација е изработена со финансиска поддршка на Европската унија и на Советот на Европа. Нејзината содржина е единствена одговорност на авторите. Изразените ставови во никој случај не може да се сметаат дека го одразуваат официјалното мислење на Европската Унија или на Советот на Европа.

Земјите членки на Европската Унија одлучија да ги поврзат своите знаења, ресурси и судбини. Заедно тие изградија зона на стабилност, демократија и одржлив развој, истовремено одржувајќи ја културната разновидност, толеранцијата и индивидуалните слободи. Европската Унија се залага за споделување на своите постигнувања и вредности со држави и народи и надвор од нејзините граници.

www.europa.eu

Советот на Европа е водечка организација за човековите права на континентот. Тој се состои од 46 држави членки, вклучувајќи ги сите држави членки на Европската Унија. Сите држави членки на Советот на Европа ја потпишаа Европската конвенција за човекови права, која претставува меѓународен договор за заштита на човековите права, демократијата и владеењето на правото. Европскиот суд за човекови права ја следи примената на оваа Конвенција од страна на државите членки.

www.coe.int

Кофинансиран од
Европската Унија

ЕВРОПСКА УНИЈА

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Кофинансиран и
имплементиран од
Советот на Европа